

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR

SZERKESZTI
HEVESI JÓZSEF

NAGYASSZONY

REGÉNY
IRTA
ABONYI ÁRPÁ

HARMADIK ÉVFOLYAM
IV.

Megjelenik
minden hó 1-én.

Szerkesztőség és kiadóhivatal VII., Rózsa-utca 46.

Cacao **BOURBON** Chocolat

Qualité sans rival, marque déposée.

Chokoládé Bonbons különlegességek.

Brammer Henrik, Budapest.

Gyári raktárak: Váci-utca 22, Deák-utca 23, Andrássy-út 13.

„PANNONIA”

szálloda

Budapest, Kerepesi-út 7.

A nemzeti színház mellett.

BARNA fogorvos

Budapest,

Váci-utca 24.

Csász. kir. szab.

Legujabb kárpitozott ágybetéteimhez,

mely felülmul minden eddigi gyártmányt, semmi más nem szükségeltetik mint lepedő, a be-
rítéshez. Ezen czélszerű találmányomat ajánlom a t. cz. közönségnek előforduló szükségletnek.
Megtekinthetők a városligeti műcsarnokban és gyári helyiségemben, hol mértéksz-
rinti megrendelések is elfogadtatnak.

Kórházak, szállodatulajdonosok, nevelő intézetek nagyobb megre-
deléseknél árkedvezményben részesülnek. Továbbá mindennemű kárpitozott munkát a legoleső-
árban elvállalok. Tisztelettel

VIG PÁL, műkárpitos és diszító.
Budapest, Rózsa-utca 52.

Uj!

Pompás

Uj!

SZOBÁ-SZÓRAKOZÁS.

Művészileg illatozott pátrány.

50 doboz 2 frt 60 kr., — 100 doboz 5.— frt.

SPIELMANN HENRIK

Bécs. XV. Würfelgasse 2. szám.

A NAGYASSZONY

REGÉNY

IRTA

ABONYI ÁRPÁD

BUDAPEST

A „SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR“ KIADÓHIVATALA

1892

Deutsch Zsigmond és társa. IV., bécsi-utca 5.

15816 / IV. 4.

~~24.333~~

I.

Csillogó szemű, karcsu pinty röppent be a kerítésről a kertbe. Vigan csippent a körtefa egyik kihajló ágán, onnan rászállt a loncz bokorra, s onnan kíváncsi élénkséggel forgatta kecses kis fejét a nagyasszony felé.

Hess innen, csepp! Esteledik, esteledik . . . Eredj aludni rejtett fészkedbe és ne csipegj bolondságokat, mert nem értik azokat ma itten és nem hallgatják. A néni tünődve áll a veranda széles zsölyéjében, a leány mélyen ráhajlik a himző rámára s egy kicsit fehér. A veranda oszlopaire csavarodó sűrű vadszőlő levélzet között vékony napsugár-szál lopódzott keresztül, s egyenesen a nagyasszony arczára simult. Szép, öreg arcza volt a nagyasszonynak, a patriarchális, régi nemes urnők tiszta vonásaival, csupa világosság és fény minden hajlás, csupa őszinteség, jóság és egyszerűség. Egy áldott női arc, amelyen rajta van a lélek diadalmas, büszke átlátszósága és nicsen sehol egyetlen homályos árnyék.

— Anna, édes leányom, nézd a pintyet. Te is ilyen vig madárka voltál, Nusi, a mig nem búsitott meg valaki; de csak tudnám . . . Ha megmondanád lelkem, hogy ki bántott, hamar eligazítanám.

A leány — husz éves, nyulánk, mint egy hajlékony ág, unoka hugocskája a nagyasszonynak — felnézett gyöngé mosolylyal erre az unszoló szóra, s könnyű, leheletszerű sóhajjal mondta:

— Nem lehet azt megmondani édes néni; nincsen neve.

— Nem lehet megmondani, nem lehet . . . ismételtette kicsit duzzogva, szeliden, sok, sok szeretettel a nagyasszony és megsimogatta jó kezeivel a leány haját, — már nem hiszel nekem, édes leányom, miképpen ha nem volna bizodalmad hozzám. Ha a falusiak közül tett ellenedre valaki, csak mond meg bátran, eligazítom én a baját Nusi, tudom, hogy nem okvetlenkedik többet.

— Nem bántott senki.

— Ugy-e? Hacsak az invalidus ur nem?

(Ez volt a szomszéd birtokos; öreg, elváczott katoná, nyugdíjas állapotban; pár év előtt vásárolta mostani jószágocskáját, s azóta itt lesi borongós homlokkal a rossz időt és kiderült jó kedvvel a napfényt.)

— Nem bántott az sem.

— Csak azért édes Nusi, mert bolondos ur ez az invalidus ur nagyon. Multkor, hogy itt volt, olyan furcsákat mondott összevissza, mintha most is katonás állapotban lévő volna, s őrnagyi mente a vállán. Hanem úgy is megnéztem ám, hogy menten elhallgatott. Szóbeszéd kerekedik az efféle dolgokból, ha többen is megtudják, hogy engedünk nyers beszédek dolgában az invalidus urnak, s ezt nem szeretem. Az emberek szívesen vesztegetik olyan dolgok fesze-

getésére a fölösleges eszűket, a melyekből csak félkölesszemnyit tudnak; felfujják, ha lehet, aztán az ilyesmit akkorára, mint ott ni — a hegy. Ugy bizony, ugy . . . Lőrincz fiam dolgát is felfujták. Esztelen embernek nevezték, ki itthon ülhetne szépen a birtokon, gazdálkodhatnék, van hála Istennek miben ugy, miképpen boldogult édes apja, az én jó uram, nyugodjék . . . Lőrincz ehelyett azonban fenn él a nagyvárosban, Pesten, dolgozik, töri magát a vármegyénél, mintha valami roppant szegény fiu volt, s nem jön haza.

A néni duzzogva integetett.

— Irigység mindez, Nusi. Mindenki irigy most, nem ugy, mint régen. A vén Rápelti tenger pénzt költött zsemleszinű fiára, utaztatta, csiszolta, faragta, de rossz materia volt az urfi, semmi se lett belőle, s most imhol egy színére nézve szürke emberre marad a nagy Rápolti jószág, jó szerencse leszén, ha feleséget kap drága topánkás fiának az öreg, olyant, aminőt a familia kíván. Irigykedéssel van eltelve szint-azonképpen Gelenczeiné is, azért huzta félre minap az ajaka szélét, midőn előbb a főispánékról beszéltünk, azután Lőrinczkéről. Sajnálja ez a gögös teremtés, ki őt gyűrűt hord kövér ujján, s olyan mindig, mint egy masamód kirakat Pesten, hogy az ő Henrik fia cseppet sem hasonlít a mi Lőrinczünkhöz; se teste, se lelke nem éri fel ennek a szeplős fiatalembernek az én fiamat. Nem biz az, nem . . . Persze azt veti mindjárt ellen, hogy az ő Henrik fia olyan, mint a cseppentett méz, nem csavarog el a szülei háztól, oda haza őrzi ősei nyomdokait hétről-hétre és ugy

ért már a gazdasághoz, hogy még a legöregebb tisztartót is kétségbeejti, — hallom, hogy a vén Csajági fel is mondott már, majd szóllok véle, — ellenben az én fiam így, az én fiam úgy, csiri-csári... Halottam a főispántól, hogy Lőrincz napról-napra szorakozottabb, búsabb és izgatottabb, nem igazítja olyan akkorátusan kötelességeit a hivatalban, mint máskor. Ki győzne ellene beszélni mindnek, kik efféle finoman kihegyezett, de csalánozó, de jól és ügyesen kikalkulált irigykedésekkel vannak! Ugy-e, Nusi?

A leány felnézett szép, nagy szemeivel a nagyaszonnyra, s tartózkodva kérdezett egészen másról:

— Miért nem jön még haza Lőrincz? Irta, hogy ezekben a napokban eljön. Korda Simi is megírta, s Lőrincz még mindig nincs itt.

— Gondolkoztam már ezen Anna én is. Korda Simi lelki pajtása fiunknak, kitalálja még a szive kívánságát is abban a perczben, de sok homályos dolog van utolsó levelében, nem igen értek mindent. Annyit tudok csak jól megérteni, hogy Lőrincz mostanában nagyon sokat dolgozik, s nem igen van érkezése még hosszabb levelek írására sem, hát még utazásra!

— Három hónapja nem láttuk...

— Holnap lesz három hónapja, — mondotta halál-sóhajjal a nagyaszonny s csendesen ingatta fejét, — jól emlékezel Anna. Nem is tudom, de akkor sem volt régi rendes állapotában Lőrincz; kicsit szomorú volt s néha kesernyés megjegyzések is letévedtek ajkán, az Isten tudja...

— Panaszkodott.

— Inkább nyugtalan volt, — tünődött elgondolkozva a néni, s a kert fáira nézett, melyek hajladoztak susogó levelekkel a lágy esti szélben, — mintha nem lelte volna némelykor helyét . . . Óh, én ügyeltem fiamat, meglátom, tudom, észreveszem legkisebb baját. Én vagyok az anyja.

Drága, jó édes anya, a legjobb! Olyan a nagyszony, ellágyult, boldog arczával ebben a perczben, mint egy Madonna a templom oltárképén, ihlettel, vallásos alázattal megfestett képe a szűz anyának, csodás a maga egyszerűségében és fenséges az anyaság szárnyas diadalában, mely minden hadvezér győzelmes kevélységénél nagyobb önérzettel adja ezt az egyetlen büszke mondatot: *én vagyok az anyja!*

— Azt hiszem, azért sietett vissza tőlünk, mert szereti a dolgot; mondá is, hogy nem tud dolog nélkül lenni, — folytatta valamivel élénkebb hangon a néni. El is hittem, el is hittem; persze azért nem kellett volna azt mondani a kesernyés Gelenczeinének, hogy itt nálunk faluhelyen csak fű van, veréb, szarkamadar és nagy por, mert van ám itten olyan is, a mi nincs Pesten. Van itt olyan szál virág, a minőt nem nevel az a házakból zsúfolt Babel, ha még két akkorára terpeszkedik is széjjel a Duna két partjának mentén, mint a milyen. Ilyen leányka, mint te vagy, édes, nincsen ott egyse.

— Óh, nénikém . . .

S a leány arczán gyenge hulláma suhant végig a vérnek. Olyan volt, mint a rózsa.

— Nincs bizony Nusi, tudom én! Mondotta az invalidus ur is, ki őrnagy vala a huszároknál, ért hozzá, jó szemü ember tehát, ki huszár volt; el is hittem neki, pedig ő nála nélkül is tudjuk, nem kell prófa nekünk ilyesmihez, megmondja a tükör is az igazságot, csak bele kell nézni. Az is bizonyos egyébiránt, hogy az ilyen hallgató állapot, mint mostanában a tied, nem leánynak való, édes Nusi, rontja a szemeknek fényét, s ott hagyja csúf körme nyomát az arczodon is. Vig légy Nusi, vig légy, azt szeretem.

— Az vagyok néni.

A nagyasszony ránézett loppal, aggódva, tagadó mozdulattal. Dehogy vig ez a bájos fehér rózsa, dehogy vig . . . Olyan csendes és szótlan kedvü néhány hét óta, mintha valami nagy-nagy feketeség szorongna mellén, a melynek nincsen onnan kifelé útja addig, a mig nem virrad valahol az állomás felé vezető uton, a honnan fiát várja haza a néni. Lőrinczet, a rosszat, ki nem jön.

— Nem vagy baba, nem bizony, — mondotta jóságos hangján a nagyasszony, — nem vagy te vig. Elmúlt tőled a tréfa, nem nevetsz, nem énekelsz. Hallgat a házunk. Ha nem fütyülne csepp kanárink, azt hinném, nem vagyok itthon. Már-már a kerttől is elment a kedved; bizonyosan tudom, hogy ma például még nem voltál lenn.

— Még nem.

— De velem eljössz?

S a nagyasszony felállt. Meg fogják nezni az új

oltványokat, s ellátogatnak, ha futja az idő, a rózsákhoz is.

— Menjünk, nénikém?

— Jőjj, Nusi: lehet, hogy hét órára Lőrincz is itt lesz. Korda Simi világosan megírta, hogy Lőrincz okvetlen elutazik Pestről. A hintót kiküldtem tehát az állomásra, hátha ma még is csak megérkezik. Egyszer csak itt kell, hogy legyen; négy napja várjuk már . . . Mennyi idő! . . .

Egy egész örökkévalóság az édes anyának, ki fiát várja. Négy esztendő a nagyasszony szívének, melynek végtelen melege a nap fényének gazdag ömlésével árad gyermekére és erre a nyulánk, szép fehér leányra, kinek senkije a földön, csak ő. Ah! álom, titkos álom . . . A nagyasszonynak álmai vannak Annával és Lőrinczczel, bájos, gyönyörű álmai a két „gyerek“-kel. Olyan minden szín ezekben az álmokban, mint a hajnali derengés átlátszó fénye. Megszépül, megvilágosodik a nagyasszony arcza, midőn erre a kedves tervére gondol. S karjába fűzi szeretettel a leány meleg karját, ettől függ az álom egyik fele.

Lenn a kertben csendesedett az élet. A hangok sokasága szűnő félben a bokrok között. Esteledik lassanként; hosszabb, sötétebb árnyékok nyulnak végig a frissen öntözött pázsit zöldjén, a melyen csak itt-ott libben még egy-egy vékonyka sugár. A sűrűségben madár csippent fészken, fenn a felhők közelségében pedig most repül tova egy daru-csapat. Krakkogva, erős, gyors szárnycsapásokkal vágják a

levegőt; messze még a nádas „Pokolszem“ mocsár, aligha érik el estig.

— Milyen jó a madárnak, — mondotta séta közben a nagyasszony, — oda repülhet, a hová akar. Hová repülnél Nusi, ha szárnyad volna?

— Nem tudom, édes néni, — felelte szórakozottan a leány.

— Elrepülnél a városba?

— Nem biz én.

— Nem ugy-e? Itt maradnál velünk?

— Igen.

A néni elégedetten mosolygott, s még jobban magához szorította a leány karját. Ez az egyetlen szócska tökéletesen elég. Mit is akarna Annával a város, a Lörincz „nagy város“-a? Mezei virággal a kertész? Mit tehetne vele, ugyan mit tehetne? Mezei virág elszárad porcelán cserépben, szabad madár meghal aranyos kalitkában. Anna szép, nagy leány, beleillő ide a hegyek közé, a hatalmas völgybe, s a falusi tornáczos udvarházba a kert közepén, beleillő a természet pompaságába a sebes vizű folyam mellett, a melynek minden kanyarulatát ábrándos regékkel népesítette meg a falusi ember mesemondó ajka; de nem illik bele a város bágyasztó, szürke levegőjébe, a fényes uczák párázatába, a házak díszes homályos, szűk oduiba, a zajba, rohanásba, az ember-tömeg hullámzó áradatába, a melynek elrejtett háttére feketébb bizony néha a gyárkémények tágas öbléből kidőlő fekete füstnél... Elveszne, elpusztulna ottan ez az „én leányom“, gondolta magában a néni és

hitte is szentül, hogy ez volna szomoru sorsa Annának ottan. Sok mindent beszélt Budapestről a vén Rápolti . . . Uram, ne hagyj el, elég a fele is, hogy megborzadjon tőle minden ártatlan lélek.

Az állomás felé vezető úton, nagy messzeségben még, de már jól kivehetőleg gomolygott egy kis porfelhő a levegőbe.

Anna azonnal észrevette

Megállt, s egy cseppet összerezett. Egy kis porfelhő az úton, Lőrincz jön az állomásról; félóra múlva itt lesz.

— Látja, nénikém?

— Mit, Anna?

— Azt hiszem, hogy az a mi kocsink ott messze az úton . . .

A nagyasszony szemei elé tartotta kezét, s egy perczig nézte.

Nem látom valami jól, — mondotta, csendes mosolylyal — de úgy érzem, hogy a mi kocsink, még pedig nem üresen. Megjött a fiam.

— Azt hiszi édes néni?

— Azt, kicsi bogár; valami súgja, hogy nem hiába várjuk Lőrinczet, itt lesz mindjárt. Menjünk a verandára Nusi, onnan jobban látjuk.

S a nagyasszony ment; frisebben, élénkebben, mint a hogy jött, szinte sebesebben, mint a leány. Jó arcza csupa izgalmas várakozás: hátha még ma is hiába várja fiát? Korda Simi ugyan megírta, hogy Lőrincz „okvetlen“ elhagyja Budapestet, ki tudja azonban előre a holnapot, hátha közbejött valami

megint? S aztán az is benne volt a Simi levelében, hogy Lőrincz mostanában valami megmagyarázhatatlan ígézet hatása alatt áll, mintha soha se volna egészen bizonyos benne, hogy nem változik-e meg az első perczre rákövetkező másik perczben... Ez a része a levélnek nem hagyja békén a nagyasszonyt, elolvasta sokszor, felhangon is, hátha kipattan belőle valamiképpen, a mit, úgy látszik, nem mert egészen világosan megírni Korda Simi, — de csak nem akart megvilágosodni a titok így sem. Korda Simi talpig derék fia az öreg Kordánénak, ki régi jó leánykori barátnéja a nagyasszonynak, megirhatta volna a milyen egyenes lelkű, helyes fiatal ember máskülönben, tisztára a Lőrincz dolgát, nincs benne semmi veszedelmes, ha szívbeli bajok vannak is a háttérben valahol, legfeljebb szomorúság... legföljebb gyász...

S a nagyasszony közelebb vonta magához a leányt. Simogatta haját és nézte, addig nézte, a míg megjelent pilláin egy csepp.

Édes néni... suttogta elfogódva a leány, s megcsókolta a nagyasszony kezét.

Azután nem szóltak egy darabig semmit. Anna megérezte a nagyasszony szívét; tudta, hogy mire gondol. Arra gondolt ebben a pillanatban ő is, ösztöne unszolta reá, hogy mosolyogjon, vigasztalja meg ezt az áldott lelket, mutassa, hogy nem fog fájni nagyon a csalódás, csak a leányi álom tündér házának pillérei rendülnek, meg úgy, hogy romokba dől ettől a rázkódástól az egész és nem lesz se égen, se

földön erő oly véghetetlen, hogy ezt a tündérházat *mostani* alakjában építse vissza az első szerelem sirja fölé, amelynek emléke halhatatlan.

— Beszélni fogok Lőrinczczel, Nusi, — mondotta a nagyasszony, — nem olyan dolog ez, hogy kerülgessük.

A leány mosolygó arczczal tiltakozott.

— Nem, Nem! Meg akar alázni, nénikém?

— Téged, szívem! Mi jut eszedbe . . .

— Nem úgy értem, édes néni, de igazán fölösleges. Honnan tudja, hogy Lőrinczre gondolok? Mit szólana hozzá, nénikém, ha azt mondanám, hogy én szeretem Lőrinczet, — unokahuga vagyok, s a rokonnak szeretniök kell egymást, — de ezzel vége. A mese bevégeződik ezen a ponton és nincsen folytatása. Lőrincz bizonyára szellemes, derék fiatal ember, a legintelligensebbek közül való, a kiket ismerem; két éves tapasztalataim azonban azt is bizonyítják, hogy Lőrinczben sok olyan dolog hiányzik, a mit én okvetlen meg fogok követelni, — nem kívánni, de *követelni*, édes néni, s ez nagy különbség — attól, a kire egész jövőendő életemet bízom.

— Nem bizol Lőrinczben, Nusi! kiáltotta aggódva, majdnem megdöbbenve a nagyasszony. Ez a gyors mondat olyan váratlanul érte éppen a perczben, mint a villám.

A leány nyugodtan nézett a nagyasszony ijedten felnyílt jó szemeibe, s mosolyogva, de hidegen felelte:

— Nem egészen, édes néni. Lőrincz nem nekem való.

S oda simult a nagyasszonyhoz a leány; lehajtotta fejét és nem szólott többet. A nagyasszony pedig csak simogatta hullámos, szőke haját, remegő kézzel, megzavarodva, mint a ki egyszerre ébred. Nem tudta mit gondoljon. Anna nem szereti Lőrinczet, a leány nem szereti fiát... Ah! hát ő tévedt? Az ő tervei gyöngék, az ő titkos ábrándjai hiábavalók, a szépek, s a napfényesek?

Lenn hintó kanyarodott az udvarra. Lőrincz ült benne, a nagyasszony fia.

S ugyane perczen fölemelte a leány arczát a néni s örvendve, kiengesztelődve, majdnem diadalmasan kiáltotta, miközben magához ölelte ezt a szép nagy babát.

— Könyes a szemed, Nusi, édes! Hát miért akar-tál megcsalni engem, te rossz...

II.

Két percz mulva fenn volt Lőrincz a verandán, megcsókolta anyját, szívélyesen üdvözölte a leányt, s egy egész sereg kérdésre egyszerre felelt. Vidáman jó kedvvel, kétszer-háromszor megölelte ismételten a a nagyszönyt, ki nem tudott betelni nézésével, s össze-vissza kérdezett mindenfélét, a mi a viszontlátás első örömében hirtelen eszébe jutott. Azt azonban még így is azonnal észrevette, hogy Lőrincz, — erős barna, majdnem fekete fiatal ember, — egy árnyalattal soványabb, s mintha a szeme tüzéből is kiveszett volna egy aprócska szikra. Semmiségek az idegenek, észre se lehet őket venni, komoly és fontos tünetek az édesanyának, a kinek mélységes figyelme nem kerüli ki gyermeke arcán semmi.

— Vacsoráztál, édes fiam? Azt hiszem, hogy nem vacsoráztál az állomáson; ott rossz ételeket adnak.

— Nem vacsoráztam, anyám — felelte Lőrincz, s intett az ott settenkedő cselédnek, hogy vigye utazó táskáját a szobájába. Azután leült egy fonott kerti székre, letette kalapját, s szivarra gyujtva nézett vidáman a nagyszöny szeme közé. — Itt vagyok, mama; nincs semmi bajom, csak éhes vagyok.

— El fáradtál a vasúton Lőrinczke, úgy-e!

— Dehogy fáradtam, anyám! Olyan kényelmesen utaztam, mint egy miniszter.

— Valami nagy úrral jöttél?

— Nem biz én, hanem egy berlini gentleman-nel a kít legalább is államtanácsosnak néztem; később kisült, hogy sajtkereskedő és milliomos.

— Mennyi sajtot árulhat . . .

— Megmérhetetlent! nevetett feltünő jó kedvvel Lőrincz. Attól a pillanatól kezdve, hogy anyja szemei elé került, folyton ott lebegett kissé daczos, de finom, aristocraticus ajakán a mosoly. Szívárvány, eső után . . .

A nagyasszony látta, de nem mutatta. Azt mondotta fiának, hogy jól néz ki, meg van elégedve; kijöhetett volna Korda Simi is egy hétre, kettőre; minap itten volt látogatóban az öreg Kordáné, s panaszkodott, hogy fia mindenféle ürügyeket keres, csakhogy ne keljen ott hagynia a fővárost, a melyhez, — jegyezte meg szelid czélzással a nagyasszony — úgy látszik, hogy ez a Simi gyerek is hozzá van fonva. Harmincz éves lesz pedig idestova ő is, megjött az ideje, hogy komolyan gondolkozzék a hazajövetelről. Mit is ragaszkodik úgy Pesthez egy-némely ember; mi van azon a tarka városban szép, népében vonzó, társadalmában lebilincselő, hogy olyan tőle egy némely ember, mintha hipnotizálva volna? S kisebbítette Budapestet a nagyasszony, — ő bizony nem menne oda lakni, ha mézes kaláccsal csalogatnák is, vagy erős ígérettel, hogy ilyen, meg olyan csudá-

latos boldogság rejlik a nagyváros fogalmában, s ezt neki adják megosztatlanul mind, mind!

Lőrincz halgatta anyját, könnyű füst felhőt eresztett szivarjából, s ráhagyta ezt a csendes kisebbitést az utolsó szóig. Úgy van tisztára minden, a mint a mama mondja.

— Úgy-e fiacskám, hogy igazam van? Tudom én . . .

— Mind igaz, anyám, a mit te mondasz.

S Lőrincz maga is gúnyolni kezdte a várost. Sokkal többet ér a fű, a fa, a madár, mint azok az elragadó nyakkendőket viselő pesti gavallérok, a kik szellemtelen fecsegésnél, s a korzókon való fityfirtytyelésnél naphosszat egyebet se tesznek. A nagyasszony *ezekre* duzzogott, ezekről mondott tehát százezerszer elénekelt tirádát Lőrincz is. Minek rontaná el áldott jó anyja kedvét? Szidta a gyérhajzatú budapesti pillangókat, kik sohasem érzik a frissen kaszált fű egészséges, friss illatát, csak azért is, hadd örüljön neki már most, megérkezése első órájában a mama.

A mama pedig azt gondolta magában, iménti helyén ülven Nusi mellett a széles zsölyében, hogy olyan víg kedvű lehetsz te nekem édes fiacskám, a milyen akarsz: az anya érez és lát. A nagyasszony megérezte Lőrincz hangjában az igazságot, s kitalálta, hogy valami keserű almába harapott bele, azért ilyen. Hát hiszen ez nem olyan nagy baj a végén: jó, ha idején kijut fiatal embernek a fanyarságból. Addig kapjon hamva nélkül gyümölcsöt, a mig birja; később belebetegszik s gyűlölködővé válik száz közül nyolcz

van. Ajánlatos tehát, ha most vérezi föl édes fia homlokát a társadalmi szegletek kiélezett rovatkáin, legalább óvatos lesz később és nyugott. Ha elveszt egy egész virágos kertet, meg fog becsülni egyetlen szál virágot is. Ha megérezi a társadalmi zsombék fojtó párázatát, megnemesedve fogja magába szívni a tisztaságot és reá jön önönmagától is arra, hogy megvetésre méltó bizony mindaz a ma népszerű álszemérem, hazug prude és cifra füst, eltakarására a gyanús fehérségű becsületnek, a mi ott kavarg a millió változatban a nagyváros roppant lélekzétvételében és szám nélkül való élesztő csirát nevel perczenként az emberben lakozó rosznak.

Közben felhordták a vacsorát. Lőrincz jóízűen evett, mindent dicsért, s végül kijelentette, hogy úgy érezvén magát megelégedés dolgában, mint egy keleti fejedelem, nem kívánja a várost.

Úgy-e, hogy milyen jó itthon, édes gyermekem, — mondotta mohó örömmel a nagyasszony, — jobb mint ott.

— Jobb, anyám. Ugyanezt mondta Korda Simi is

— És még sem jött el!

— Hívtam.

— Nagyon jó fiú, Simi, de néha érthetetlen. Lőrincz felneszelt erre a szóra.

— Irt valamit? kérdezte gyorsan.

— Irt, csak hogy olyan furesán némely dologra nézve, a mi fehér is lehet fekete is. Rólad is irt. Sokat irt rólad; két egész oldalt, de csak egy fertály részét értem.

— Amolyan delphi jóslat . . .

— Olyasmi.

Lőrincz előbb a nagyasszony arczát ügyelte titokban a félhomályból; azután a leányét. Valamivel nyugtalanabb és idegesebb lett. Úgy tetszett neki, mintha többet tudnának róla itthon, mint a mennyit mutatnak, különösen Anna. S Lőrincz még áthatóbb figyelemmel kutatta tekintetével a leány finom, fehér arczoscáját, hogy kitudja belőle a valóságot, a melyet nyilván kerülget valamelyes elburkolt formában leveleiben Simi, különben nem lehetne megmagyarázni, hogy miért tér annyiszor vissza Korda Simire a nagyasszony. A leány vonásai azonban némák. Nem lehet olvasni belőlük se jót, se rosszat. Tudja, vagy nem tudja az ő szégyelni való komédiáját, a melyet tüzes vassal szeretne kiperzselni az emlékezetből, nehogy megtudja valaha édes anyja is, az a nemes asszony, — legjobb a jók közt.

A nagyasszony azonban egyebekről kérdezősködött. Minden érdekelte, minden apróságot tudni szeretett volna, egyszerre az egész lefutott idő történetét, még ma, s Lőrincz lassanként megnyugodott.

Anyja nem tud semmit.

Anna talán . . . A leány azonban hallgat.

Nem szólott egész este tiz szót. Nyugodtan, fehérren, tiszta, bizalmas tekintettel ült helyén, egyszer-kétszer elsimította homlokáról a haját, s lenézett az esti homályba burkolt kertre. Ennyi minden. Ebből pedig nem lehet megtudni semmit. S Lőrincz első-tétült arczczal gondolta magában: ha Korda Simi

külön értesítette unokahugát az ő dolgairól, hát akkor Korda Simi a leghaszontalanabb ember, ki valaha ezen a világon élt. Vasvesszővel érinteni a liliumot . . . Mekkora gyöngédtelenség, mily határtalan cinizmus és mennyi frivol könnyelműség kell ehhez . . . Nem, nem! Simi sokkal becsületesebb fiu, semhogy meglehetne csalódni benne. S Lőrincz kiüzte agyából ezt a bántó gondolatot. Megnyugtatta magát; komédiája ismeretlen itthon, egyelőre tehát nincs reá szükség, hogy lesüsse szemét anyja előtt, s ne merjen Annára nézni.

Tíz óra felé ezt mondta a nagyasszony:

— Aludni fiacskám, aludni, mi korán kezdjük az alvást, s jókor kelünk. Itthon vagy; szokd meg a házi rendet. Szobádat rendbe hozta Anikó, ugy-e lányom?

A cseléd nagy buzgalommal igenelte: úgy igaz, instálom, tekintetes asszony, minden rendben vagy; olyan az urfi szobája, mint a virág.

Lőrincz megcsókolta anyját, kezét fogott mosolyogva hugával, s visszavonult.

— Menjünk mi is Nusi, — mondta a nagyasszony és szintén felállt, — mindjárt tíz óra lesz. Eredj csak előre, édes leányom, nekem még egy kis dolgom van a konyhán, jövök én mindjárt.

Anna kezét csókolt a nagyasszonynak, s az ebédlőn keresztül hálósobájába nyitott. Barátságos kis fészek volt ez a kastély jobb felében, kertre nyíló ablakokkal, s a Szent-Szűz képével a falon. Minden egyszerű volt ezen a csendes helyen s fölékesítve egy

husz éves leány sejtelmes vágyakozásával minden aprólékos tárgy. Ma este azonban még a tegnapiál is üresebbnek találta hálósobáját Anna; hiányzott valami belőle, nem tudta mi: Valami a mi ott volt előbb az ágy habos fehérjében, a levegőben, az árnyék fantasztikus rajzában, a falon a függönyökön és szívének bensejében, ebben a tengernél mélyebb, örvénylőbb nagy titokban, a mely határtalan, s megmérhetetlen. Próféták születtek közénk hajdanta a bibliás idők vénségében, erősek mint a sziklakő: nem fog születni próféta közibénk soha, a ki fel tudja mérni nekünk, kik gyöngék vagyunk, uram, a nőnek szívét.

III.

Az üresség perczenként nőtt és terjedt.

Anna nem tudta betölteni és nem tudta áthidalni. Tele a szive most is, mint régen, de ma nem tudja szavak formájába önteni azt, a mit érez. Óh, be másképp volt minden ezelőtt! Lőrincz hazajött, vidáman, frissen, szinte kicsattant ajakán az életnek lángja; ő meg örült neki ilyenkor, mint a gyermek. Lőrincz is összmondott mindenfélét, ő is; együtt neveltették meg ötleteiknek gyors szikrázásával a nénit, azután együtt járták a kertet, együtt a jószagu, füves mezőket, hol bujkáló fürjek pitypalattytoltak a sűrűségben, s együtt, vagy hármásban sétálgattak a víz mellett, melyen deszkákkal, lécczel, zsindelylyel megakott tutajok usztak lefelé este, vörös lámpással eleiken. Kiültek a víz mellé akárhányszor, s figyelték a felülről lefelé himbálódzó apró vörös pontocskákat. Hallgatták a hegy alatt tanyázó Miska legény furulyájának jajongó panaszkodását és a révtutajosok jeladó sipját a messze sötétségben. Eltűnt azonban a molnár szegény, szomoru leánya, Magda, s mire megkapták holtan a „zuhogó“-nál, eltűnt valahová a Miska legény is. Egy éves történetek ezek csupán,

s ime elvesztek, elpusztultak ezek a falusi képek ez alatt az egy esztendő alatt, mintha a halál lehellete sepert volna végig rajtuk és nem hagyott volna meg a fájdalmas visszaemlékezésen kívül semmit.

Anna kibontotta fényes szőke haját, s a mint belesézett a tükörbe, hirtelen villanás támadt szemei elé, mely bevilágított a múltba, de sötétén hagyta a jövőt. De bizott még és nyugtatta magát. Semmi sem történt még; a mit érez nyugtalan sejtele a csupán, elúzi a támadó hajnal. A mitől fél, leányos rettegés csak, melyet elűz a Lőrincz szava Fenyegető, viharos pontok szállnak, röpködnek szemei előtt, de ki tudja milyen mesze vannak a szívetől, s nem üres buborékok-e csupán? Szét fognak pattanni egyetlen férfias szóra, s bele vegyülnek majd a levegő szürkességébe, a melyből életre lettek.

*

Még csak fél hat óra volt másnap reggel, a midőn felébredt Anna.

Felöltözött, kinyitotta az ablakokat, leakasztotta széles szalmakalapját a szegről s keresztül ment lábujjhegyen az ebédlőn, nehogy fölkeltsse a nagyasszonyt, ki a veranda felőli kék szobában aludt.

Künn a verandán egész ragyogó özöne sugárzott a reggeli napnak. Harmat csillgott a növényzeten, finom, fehéres párák nyulongtak fátyolszerű terjeszkedésben a hegység irányában, s egy egész csapat jó kedvű rigó énekelte tele torokkal a reggeli himnuszot. Ah! szikrázik, duzzad és árad künn a teremtés fönséges palotás házában az élet, megtelik színes képek-

kel az ember feje, s gyorsabb futásra ingerli halántékaiban a frissen pezsdülő vért.

Anna lefutott a kertbe. Ez minden reggel az első útja. Mire kiszokott jönni a nagyasszony, akkorra már körülsetálta a virágágyakat, s végig hallgatta az Anikó cseléd legujabb fantasztikus álmát a süveges emberről és a bodzabél kisasszonyról.

Ma először is a fenyves felé tartott.

Ott mindjárt az első fordulónál, Lőrincz lépett eléje, s udvariasan köszöntötte.

A leány csodálkozva viszonzta a köszöntést. Ilyen korán?

— Jó reggelt Lőrincz, meglep, hogy a *nagyváros* ilyen korán ébred. Rosszul aludt?

— Rosszul, felelte őszintén Lőrincz.

Feltűnően halvány volt és fáradt. Nyugtalan, izgatott vonás ajkai körül. A leány azonnal észrevette, de nem tudakolta okát. Majd elárul anyit Lőrincz, a menyit akar.

— Nézze ezeket a gyönyörű rózsákat, ezek a mi kincseink, a néni kincsei és az én kincseim.

Lőrincz hideg mosolylyal felelt:

— Feketék.

— Pirosak, uram. pirosak! Hogy lehet azt mondani szépséges rózsáinkra, hogy feketék? Ezeket sohasem éri kőszén füst...

— Az is fekete.

— A liliom is...?

— Az is.

— Tegnap is fekete volt?

— Holnap is az lesz.

— Mióta, kedves Fauszt?

— Két hónap óta, — felelte ugyanolyan könnyűséggel Lőrincz, s megvonta vállát. Mosolygott is hozzá egy kicsit, de nem sikerült ez sem. Szintelen maradt arcza is, ajaka is, csak szép, nagy fekete szemei égtek nyugtalan tűzben, mint a felszított parázs. Fekete, nagy szemei, melyekből vivódó lelkének láza lobogott elé . . .

A fenyves vége felé megszólalt Lőrincz. Anna várta *ezt* a szót, úgy megdobbant reá a szive, mintha szét akart volna pattanni benne minden érző ideg.

— Korda Simi nem írta meg anyámnak, hogy ezúttal nem az üdülés szüksége, hanem a szégyen kergetett haza — mondotta Lőrincz. Hangosan, határozott hangsúlylyal beszélt. Anna megértette, hogy nyílt és férfias, hideg, talán durva, de őszinte valomást fog hallani. Lőrincz követ hordoz mellén, ezt a követ akarja ledobni onnan . . .

— Semmit sem írt meg, Lőrincz.

— Gondoltam Egy perczig hittem csak, hogy ön, édes Anna, mindenről informálva van. Kérem, ne nehezteljen, érte de nem vagyok képes úgy megállani ön előtt, hogy ne igazi lényemet mutassam. Eddig mindig úgy ismert, a milyen valóban vagyok. Képtelen vagyok a csalásra; szégyent érezek, hogy *itthon* csak én nem vagyok a régi . . . Meglehet, hogy később beszélni fognak rólam, Rápolti, vagy Gelenczeiné, vagy más, mindig akadnak jó emberek, a kiknek gyönyrűséget okoz a pletyka, azt akarom tehát, hogy ön, édes Anna, az igazságot tudja.

— Köszönöm, Lőrincz, — felelte komolyan a leány.

— Tizenöt szóban elfér az egész. Ismerek egy bárót régi barátja volt az édes apámnak, — folytatta epésen az ifju, — egy filozóf bárót, ki olyan szemüvegen nézi a világot, a minőt megérdemel. Az ő révén ismerkedtem meg két hónappal ezelőtt egy fiatal nővel, a kit Steinitz Arankának hívnak. Színésznő

— Ah! . . .

S a leány ijedten, elpirulva fordította félre fejét. Jobban megrettent ettől a szótól, mintha kigyóra lépett volna. Ebben a csupa bájos és lágy tónusokkal való falusi világban, a melyben ő és a jó néni élnek, ez a ragály . . .

— Hogy mi közöm nekem színházhoz, színészekhez, azt is elmondom egyszer. Most csak erről az egyről akarom elmondani, hogy tréfát üzött yelem. Haszontalan, rossz játékot, „magnifique comedie“-t, párizsi színezettel, a melyben egy hiszékeny ember a vesztes és egy okos ember a tapsoló közönség. A hiszékeny ember én voltam, az okos ember a báró. Kitomboltam már a bennem felfakadt dühöt és keserűséget, azért tudok most elég nyugodtan rágondolni, hogy ez a Steinitz Aranka elvakítá a szívemet is, a fejemet is. Nem tudom miféle ördög vonzott hozzá . . . Bizalmas őszinte lélekkel, tisztelettel vettem körül ismeretségünk első percétől kezdve, s rágalmazónak tartottam a vak ember megfoghatatlan tévedésével mindenkit, a ki reám és erre a nőre czélozgatott, pedig sokan megtették. Korda Simi volt azonban az egyetlen, ki nyíltan is szememre vetette vakságomát. Hiába

erősítette azonban, hogy Steinitz Aranka sokkal tökéletesebb színésznő az életben, mint a színpadon, a vak ember többnyire süket is szokott lenni, s még magasabbra emeli fejét. Így tettem én is. Naiv bízalommal hittem, akárcsak legostobább troubadourja lettem volna a középkornak. Hitte volna ezt valaha rólam, Anna?

— Nem, Lőrincz, felelte halkan a leány.

Átlátszó árnyék ömlött el e perczen Lőrincz arcán, nem több egy leheletnél s a vérnek egyetlen fölpezsdülésénél, a melyet forral a szégyen.

— Gyülölöm magamat érte, hogy vonzalmat éreztem az iránt a nő iránt; ki nem méltó becsületes ember vonzalmára. Komédiás, szívtelen, öntudatos és számító komédiás, egyéb semmi. Egyszer az utcán, úgy emlékszem reá, mintha ma történt volna a filozof báróval találkoztam. A nagy, fekete báró látta, hogy én kísértem el a színháztól egy divatüzletig *azt* a hölgyet; megállított tehát az utcán, nevetni kezdett, s így szólt: „húsz esztendővel ezelőtt én is ilyen gyermekes voltam, mint ön“. Többet nem mondott a nagy fekete báró; egy óra mulva azonban az ő hintóján kocsizott ki Steinitz Aranka a „Stefánia-ut“-ra. Ott sétáltam Korda Simivel én is; *láttam* . . .

Lőrincz beharapta elvörösödvé, dühvel az ajakát; milyen szégyen . . . Anna fehér volt, mint egy halott.

Egy perczig hallgatva mentek.

Lőrincz lassanként legyőzte szenvedélyes dühét, s inkább magát engesztelve mormogta halkan: nem érdemes, bizony nem érdemes . . .

Ez történt velem, Anna, — mondotta hangosan, feleleltre váró, nyílt tekintettel. Nem akarom, hogy mástól tudja meg, elmondom én. Semmiség az egész; nem is érdekes, nem is új, leplezgetni való fekete foltok nincsenek benne. Meglehet mondani az egészet akárkinek, azt fogja kérdezni kilenczvenkilencz ember, hogy csak ennyi az egész? Csak ennyi, de nekem minden. Szégyellem magamat édes Anna, nem kívánhatom, hogy ugyanazzal a jóindulattal legyen irántam a melylyel régen. Elvesztettem az ön szeretetét.

A leány megállt.

Lehajtotta szép szőke fejét s egy kivágott cserfára nézett, a melyre folyondár tapadt. A cserfát a néni vágatta ki minap; vele fog elpusztulni a folyondár is...

— Nem vesztette el Lőrincz, — lehellte halkan, elfogódva, s oda nyujtotta meleg kis kezét az ifjunak, — és nem is fogja elveszteni soha...

IV.

Otthoni levegő, kellemes, édes és páratlan a világ összes levegői között, felejteti is könnyebben tud benne a káros ember! Lőrincz is ilyen káros ember volt. Belehelte azonban ezt a csudálatosan éltető otthoni párat, a melyben megolvad a lélekbe szorult fanyarság, s könnyebb lett tőle megint. Egy kis röptében becsapó villám volt az egész; nyári zivatar, a mely tisztítja a levegőt, s végül engesztelő szivárvánnyal biztat.

Pár nap múlva megállt a verandán a nagyasszony s jóságos mosolylyal hívta a fiát.

— Lőrinczke édes fiam, Lőrincz!

Valahonnan a kert bokrai közül jókedvű férfihang felelt erre a hívogatásra: itt vagyok, anyám!

— Dinnyé: eszel, urficska?

— Tilos?

— Tilos bizony! — felelte vissza a nagyasszony, — s a hogy ott állt a veranda oszlopai mellett, azzal a kedves, jólelkű mosolylyal ajkán, olyan volt, mint az igazi *Anyá*, a kinek erőből minden aranynál a szive, és áldottabb a napnál a szeretetnek az a végnélkül való sugárzása, a mely gyermekére árad és előnti meleg világossággal az ő vonásait is.

— Miért tilos, anyám?

— Azért fiacskám, mert most sül a csibe. Szereted a csibét, Lőrinczke? No majd mindjárt, mindjárt... Addig a míg vacsorázunk... hová terittedek, édes fiam?

— Talán a verandára, anyám.

— Éppen ide is terittedek. Azt akartam különben mondani, hogy addig lemehetnél az alsó kertbe és fölhívhatnád Nusit.

— Megyek!

— Jöjjetek hamar, különben elhül az étel. Eredj, édes fiam. Lőrincz! Szereted még az uborkát?

— Imádom, anyám!

— Úgy-e! — nevetett jó lélekkel a nagyasszony, — lesz ám uborka is. Nusi rakta üvegbe; nagyon jó uborkánk termett az idén. Egy kis piritott krumplit ne csináltassak, fiam? Hagymával, a hogy te szereted. Ettél olyat Pesten?

— Ettem, rosszat.

— No, itt olyant eszel lelkem, mint a püspök. Hát csak eredj mostan az Annácska után és hívd fel. Lőrincz!

— Parancsolsz, mama!

— Megállj csak egy kicsit! Elfelejtettem megkérdezni, hogy melyik kompótot szereted jobban: a cseresznyét-e vagy a diót?

Erre a gondoskodó kérdésre nevetve érkezett vissza a válasz:

— Mindakettőt!

Bizony elnevette magát a nagyasszony is és meg-

fenyegette ujjával a bokrokat. Megszépült, megvilágosodott az arcza, a mint mondta :

— Nagy gyerek vagy te még mindig, édes fiam.

Lőrincz ezt nyilván már nem hallotta, mert a felelet elmaradt. A nagyasszony is bement az ebédlőbe, s ott meghagyta a cselédnek, hogy ma a verandán terítsen asztalt; gyönyörű alkony van, szép este lesz ma, künn fognak enni. A lámpa nem vivődik ki. Egészen tiszta a menyeknek boltja, egy pár átlátzó, könnyű, fehér-habos felhőcske úszik csak rajta lassan, s a nap is vörösség nélkül való fénynyel hanyatlik alá. Falusi idillek költészete az alkony, hadd élvezze édes fia, a mig itthon van.

Majd visszamegyen úgyis nemsokára Pestre, s akkor vége az ilyen egyszerű örömöknek ismét vagy fél esztendeig.

Milyen roppant sok idő az, egy félév! Fél év a zajban, lármában, munkában. Félév Pesten . . .

— Szegény fiam . . . lehelte tűnődve a nagyasszony.

Az Anikó cseléd meghallotta ezt a sajnálkozó fohászt és ő is egyszeriben szomorú képet vágott. Húsos arczára kiült a részvét, nagy fekete bogár szemeibe a kíváncsiság.

Jobban is tenné az urfi, ha itthon maradoznék, s ne menne esmég messze, — mondotta neki bátorodva, s közben fényesítette nagy igyekezettel a poharakat.

— Jobban bizaz, lányom, — felelte fejével intgetve a néni, — de immár mit tudjunk tenni vele? Oda vonja a szive. Azt mondja, hogy céljai és ál-

mai vannak ... Álom! Én édes jó Istenem, hiszen itthon is elérhetné az álmát.

A leányzó éppen úgy sóhajtott, mint a nagyasszony.

— Hej, instálom, drága tekintetes asszony, meg is kommandálnám én az urfinak, hogy mit tenne, ha módi volna ilyesféle az ilyen szegény lánytól, mint én la ...

— Mit te, Anikó, halljam.

— Nem merem ...

— Rosszat gondolsz?

— Jézuskám! dehogy is ne gondolnék, olyan jót gondolok én, hogy még! Azt instálom, hogy ha én az urfinak volnék, hát akkor beülnék szép komótosan ebbe a nagy házunkba és elvenném asszonyul az Anna kisasszonyt. El én! El biz én! Még a jövő héten, hogy el ne veszzen egy percz se.

Okos leány vagy, Anikó, — mosolygott a néni.

— Jaj, milyen könnyű itt, instálom, tekintes asszony, az okosság! Van tágas ház, vannak földek, rétek, ahol kert is kettő, akkora uborkák teremnek ni bene, mint egy karó, van szőlő, gyümölcsös, lovak, tehenek az istállóban, — s a leány oda sompolygott elfogódva a nagyasszonyhoz és megcsókolta kezét, — és itt vagyon asszonyom is ...

A nagyasszony csendesen integetett, s megsimogatta nyájas jóssággal a leány fejét.

— Jó cselédem vagy Anikó, ne félj semmit. Mire hazakerül Jánosod a katona sorból, lemehetsz, lányom az istállóba és kiválaszthatsz magadnak onnan egy borjas tehenet a gazdaságodba. Adok élelmet is,

egy kis földceskét is. Néhány forintot is... Persze csak úgy, ha Jancsikád igazán szeret.

— Kifut annak még a szeme is utánnam! esett szavába hirtelen kipirulva a leány.

— Jól van, jól van, no csak te ne félj semmit, meg lehettek nálam holtig. Most azonban eredj frissen a konyhába és tálald ki a sültet. Ügyesen tálald, fiam; a rizskását öntsd le egy kis piritos hagymával, a krumplit külön tányérba tedd. Aztán szaladj le a pinczébe és hozz fel egy üveg vörös bort. A baloldali hordóból lányom, el ne tévezd. Arról azt mondotta minap a plébános ur, hogy olyan még a püspöknek sincs.

— Nincs, bizony isten...

— Jánosod is dicsérte, úgy-e?

— Szája széleit is nyalogatá örömébe, hogy kapott belőle cseppet, — felelte őszintén a leány, s kiperdült a konyhába.

A néni bólintott: jól van. Ebben a házban sohasem hazudik senki. Itt mindenki megmondja az igazságot, különben megpirongatódik, s ismétlődően a csunya komédia, stante pede elkergetődik. Harmadfél esztendő előtt a néni csak azért bocsátotta el szolgálatából a mostani cseléd testvérét, mert nem akarta megmondani, hogy ő kezdte ki a frissen öntött birsalma sajtot. S a nagyasszony néhány szelet birsalma sajtot is tett egy csöpp üvegtányérkára, hátha szereti a fia. Valamikor nagyon szerette, s a városban világért se kap ilyet. Jaj, dehogy kap ilyen drága jó ennivalót máshol.

Negyed óra mulva aztán készen volt minden. A nagyasszony kiment a verandára és lenézett a kertbe.

— Lőrincz, flam! Hol vagytok?

— Jövünk, anyám.

— Ott van a Nusi bogárka is?

— Együtt jövünk.

Együtt jöttek; a nagyasszony fia és a leány. Lőrincz sötétbarna, izmos, intelligens fiatal ember volt; unokahuga nyulánk, szépen formált leány, csupa eleven ideg és hajlékony, kerek vonal. A haja szőke, fénylő és puha. Leány volt, egyszerű és őszinte, mint a természet maga. Arczán a húsz év ingerlő fiatalsága, szemeiben a bimbóból kipattant asszony sejtelmes kíváncsisága a holnap és a szerelem után...

Lőrincz nyugodtan ítelt. Nem találta szépnek, de régtől fogva vonzódott hozzá. Kellemes, okos leánynak tartotta, bizonyára nagyon jó hitvese lesz annak, ki nőül veszi. De ez minden. A végén ő is elvehetné; bizonyos, hogy csudálatosan szélcsendes vizeken érkeznének el a sírig, de hol maradna a láng és az ideál? Anna derék leány, de nem ideál. Nem neki való... S Lőrincz önkéntelenül megrázkódott e perczben: eszébe jutott egy becsstelen kis ördög, a kit Steinitz Arankának hívnak...

Fölrékeztek a verandára. Anna kezét csókolt a nagyasszonynak és jókedvű volt, mint mindig. Arcza csupa rózsa, friss, kedves és szűzies, mint a szent leányoké egykor a kolostorok homályos csendességében.

— A baraczkfákat holnapra hagytuk, édes néni.

— Jól tettétek Annácska; holnap lemegyek én is, vagy holnapután, együtt igazítjuk majd, úgy könnyebben fog menni a dolog. Nos Lőrincz?... s a nagyasszony megcsókolta szeretettel a fiát, ülj le gyermekem, kináld meg a hugocskádat és együnk.

— Helyeslés a baloldalon! — felelte Lőrincz, — s leült balra a leány mellé.

Leült a nagyasszony is és titokban örült, micsoda jó étvágygyal eszik a fia. Szegény gyerek... a városi hires, pucczos vendéglőkben bizonyosan örökké rosz ételeket adtak neki enni. Azért ment el cseppet arczáról is az életnek viruló színe.

— Mondd csak édes fiam, úgy-e nagyon rosz kosztod van ott Pesten? (Soha se volt rávehető a néni, hogy Budapestet mondjon; Pest maradt neki Budapest, holtig.) Azt hiszem, nem valami jó lehet...

— Bizony nem is ilyen az, anyám.

— S drága persze? Azt hiszem.

— Elég drága. Egy ilyenforma sült például, mint ez, ötven krajczár, a befőtt harmincz, a birsalmasajt hús, a kenyér három, a krumpli püré külön egy hatos, a bor hetven, pinczérnek egy hatos, summa-summarum egy forint kilenczvenhárom krajczár.

Anna nevetett.

— Ne beszéljen, hanem egyék. Akar bort?

A nagyasszony fejét csóváltatta. Egy forint kilenczvenhárom krajczár... Micsoda szemtelen lopása ez a pénznek!

— Ha maga is iszik, Anna.

— Jó. De a néni is.

Ivott a nagyasszony is, de az belefért volna egy mogyoró héjba. Rosz néven vette erősen annak a selma városi vendéglősnek, hogy ilyen csunyán csalja a fiát. Fogadni merne, hogy őt nem csalnák így. Lelátnák arczáról, hogy őt nem lehet csalni. S közben meg is kérdezte fiától, hogy vajjon másokat is így nyúznak Pesten?

— Mindenkit, mama.

— Ejnye, ejnye . . . Lásd, amikor én boldogult édes atyáddal utolszor voltam, harminczhét esztendővel ezelőtt, Pesten, a „Zrinyi“-ben ebédeltünk, de egy porció libáért csak tizennyolcz krajczárt fizettünk, egy fél kupa hegyaljai borért tizennégy krajczárt. Azok még becsületes idők voltak! . . . Mondd csak édes gyermekem, mit kérnének ott egy . . . egy egész . . . egy egész eleven hízott ludért?

— Három forintot.

— Szörnyőség! Hallod Nusi? Száznegyvenkét libánkért éppen . . . mennyit is? . . .

— Négyszáz huszonhat forintot kapnátok, mama, felelte egészen felvidulva Lőrincz. Ha jó piac van, akkor még többet is.

— Még többet is, Nusi! Ennyi pénzt kapnánk libáinkért. De hát nem szégyellik azok az emberek ezt a hunczutságot? Nem is magyar emberek azok, te Lőrincz, úgy-e?

— Svábok.

— Persze, persze . . . Sok ott a sváb?

— Nagyon sok.

— Kövér emberek lehetnek?

— Elég kövérek. Vannak egyébiránt soványabb fajtából is.

— Semmirevalók, — méltatlankodott a nagyasszony, — három egész forintot kéni egy libáért. Aztán legalább tollastól adják? Nem adják el külön még a tollukat is? Félek rajta . . .

— Bizony az is megesik.

— Milyen emberek, milyen emberek! Tudod-e, édes fiam, hogy három forintért mi két libát is adnánk, ha volna kinek. Adnék biz én, jó szívvvel, ráadásul minden két liba mellé még egy kupa kukoriczát is, csak vennék. Ha módomban volna, több pénzt küldenék neked is.

Lőrincz megcsókolta az anyja kezét.

— Köszönöm, édes anyám; te vagy a legjobb . . .

Anna elfordult, s valahogy az ő szemébe is felkivánczozott a köny. Tudta jól, hogy a nagyasszony mindenét odaadná fiának, amije van. Mult hónapban is kétszáz forinttal küldött többet Lőrincznek, mint máskor, s uj ruhát vásárolt ajándékba ő neki is; hanem azért nagyon megharagudott Salamon Lévre, aki a buza métermázsájáért husz krajczárral kevesebbet kínált az idén, mint tavaly, s még azt is ki akarta kötni, hogy a színig töltött, nehéz zsákokat az ő szekerei szállítsák el az állomásra. Ilyen bolondot!

Vigye ő kelme, ha tetszik, ha nem, agyi. Majd elviszi Spitzer Lipót. El is vitte. Előbb azonban úgy lebecsmérelte künn a pajtáknál Salamon Lévit, hogy szinte rikácsolt bele, mint egy dühös vércse. Rútul

összekapott egymással a két derék buzakupecz, s ezen aztán jól elmulatozott a néni.

Vacsora után a cselédleány leszedte függén az asztalt, s kihozta a szivardobozt. Lőrincz szivarra gyujtott. Beszélgettek, tréfáltak. Anna közelebb huzódott a nagyasszonyhoz, ki lassacskán elfelejtette a drága pesti libákat és egyebekről beszélt. Volt egy nagy sárga macska a háznál, azt simogatta.

Nem félt tőle ez a nagy sárga macska, pedig, hej! . . . régen, amikor még a nemes ur is élt, a Lőrincz apja, hogy bujt, hogy futott, ha a szemei elébe került. Ki nem állhatta akkoriban a macskákat a néni.

Egyszer aztán megbetegedett a nemes ur és lefeküdt az ágyba. S egyszer odasompolygott hozzá ez a nagy sárga macska az ágyba. Dorombolt, hízeltgette neki, a nemes ur pedig simogatta kedvencz macskáját, s panaszkodó, gyöngye hangon duzzogta: no te szegény macska, mi lesz belőled, ha én meghalok; elküld a háztól az asszony . . .

Aztán még most is itt van a nagy sárga macska a háznál; egyetlen macska széles e világon, amelynek megsimogatja fejét a néni.

— Szeretted még az erdőt, fiam? — kérdezte pár percz mulva.

— Mint régen, anyám.

— Tudod, azt gondoltam, hogy mivel éppen egy hete vagy már itthon, hát ne mennél el addég, amig az én kedves „Mária családi“ erdőmet nem nézed meg. Valamikor gombát is szedtélt ott, lelkem. Ki-menjünk?

— Akarja, Anna?

— Mindent akarok, a mit a néni, — felelte egyszerűen a leány.

— Ha kedved van anyám, nagyon szívesen

A nagyasszony élénken intett

— Nem magamért mondom fiacskám, nekem mindegy. Neked azonban talán mégsem egészen mindegy, mert ti ott Pesten, azt hiszem, hogy csak afféle kiczirkalmazott promenádokon járkáltok.

— Bizony csak olyanokon, mama; hány órákor indulunk?

— Hat órákor reggel. Viszünk enni valót is; Nusi főz kávé, viszünk gyümölcsöt is, te kihozod szivirjaidat és pisztolyaidat, azután célba lőttök Annával, jól leszünk, s estére hazajövünk. Jó?

— Igen, igen . . .

— Igen bizony! — mondotta örömmel a nagyasszony és felállt. Olyan falusi majálist csinálunk, hogy ráemlékezz róla mireánk Pesten. Most pedig lemegyek egy kicsit az udvarra, maradjatok itt, jövök én egyben, csak eligazítom az embereket.

S a nagyasszony elhagyta a verandát. Lenn az udvaron munkások gyülekeztek. Az ispán hangosan olvasta neveiket. Két ember asztalt tett a szederfa alá, azt körülülték és vártak. A hegyek mögé lehunyó augusztusi nap sárgás fényvel aranyozta meg ezt a falusi képet, a melynek központja a nagyasszony jószágos, nemes alakja volt. Barátságos tekintettel jártatta végig tekintetét a munkásokon, s fia tiszteletére ennek a hétnek a bérét fejenként külön is megtoldotta.

— Költsétek hasznos dologra, — mondotta messze hallható hangon, s ime kitetszik mindjárt, hogy a nagyasszony hangja büszke és parancsoló is tud lenni, ha kell, — kocsnába ne menjen senki, mert nem szeretem. — László, kérem!

A fiatal ispán csupa szolgálatkészség. Becsületes, szorgalmas ifju ember, nem adná fél faluért, hogy e tiszteltetreméltó, ősz matróna, nem urnak, hanem csak Lászlónak szólítja, mint a fiát.

— Parancsoljon, tekintetes asszony!

— Holnap szüntesse be mindenütt a munkát; nem lesz dolog, magam se leszek itthon. Embereinknek adasson több ételt, mint máskor, mindeniknek fejenként egy itcze bort is. Ön pedig, ha akar, velünk jöhet, ha nem, akkor fogasson be és kocsizzék át Péterlakra. Nos? Csak nyiltan!

— Inkább, ha megengedni kegyeskednék...

— Jól van László, — mosolygott jóakarólag a nagyasszony, — csak menjen és üdvözölje nevemben Tercsikét is. Kedves, csinos leányka, nem bánom, ha idehozza. Az erdészházat szívesen átengedem.

Az emberek hallották félfüllel ezt a társalgást, s neki buzdulva éljeneztek. A nagyasszony pedig mosolyogva veregette meg hálálkodó ispánja vállát, s barátságosan intett munkásainak is. Azután vissza-indult a veranda felé. Az emberek éljeneztek. Némelyik feldobta kalapját a levegőbe; egy-egy tűzvérű fiucska vékony, de lelkes, messzevisítő hangon sikoltotta az „éjjen!”-t. Holnap bőséges lakoma, vig élet leszen itt az udvaron, bor is lesz, kalács is lesz,

minden lesz ; áldja meg a drága, jó tekintes asszonyt az Isten !

S a Herkules termetű Poevinszki Bálint, valamennyi között a leglustább, legkényelmesebb és legnagyobb torku szép legény úgy vágta örömében földhöz báránybőr kucsmáját, hogy döngött.

— Mit csinál kend ! . . riasztott rá az ispán.

— Roppant jól vagyok, tisztelöm alásson, — felelte vissza nagyot rikkantva széles jókedvében a legény, — úgy ilünk, mint az ígben !

— Megbecsüljék kendtek ! Ilyen áldott asszonyt nem látnak többet.

— Szent igaz ! Fityegni kötném magam a legczudarabb jegenyefára, ha ellenére tennék. Ugy-e legények ?

Ráhagyták mind. Elvernék, ki bolondot tenne ebben a drága szolgálatban, messze földkerekségén a melynek nincsen párja. Lassanként széledeztek hazafelé. Egyik-másik felsompolygott a veranda közelébe s hangosan köszönt a nagyasszonynak, a ki körülbelül maga is biztos volt benne, hogy ezt a harmincz egy-néhány embert akár a tűzbe is beküldhetné. Oda is bemennének vakon, elhinnék a szavát, ha azt mondaná nekik, hogy nem éget meg senkit a tűz, ha ő nem akarja.

S leszállt lassanként az alkony. Áttetsző párázat lendült a patakmenti fűzek táján ; a keleti ég világosodni kezdett, ott bujik elé mindjárt a hold, s a plebánia ormótlan, magas kupolája már-már alig látszott a párázatban.

Lőrincz hallgatva szivarozott a veranda szélére támaszkodva; nem szólt Anna se, a leány. A nagyasszony tökéletes némaságban kapta őket. Egy pillanatig figyelve állt; valami apró, finom felhőcske is végig röppent az arczán, egy szivbeli kívánságnak az árnyéka tán, a melyet féltett, azután rászólt csendesen az édes fiára:

— Min gondolkozol, gyerek?

— Semmin, anyám, — felelte visszatérő jókedvvel Lőrincz, s eltűnt hirtelen ajakáról egy gúnyos vonás, — nézem a falut, a völgyet, a réteket ott lenn, s elragadóan bájosnak találom mindent!

— Úgy-úgy fiam, szeretjük is falunkat, Nusi, azt hiszem . . .

— Szeretjük, bizony, — mondotta Anna.

— Jobb is itt, mint Pesten, — folytatta rábeszélő hangon a nagyasszony. Leült azután ő is a diványra, s ebből az egy pontból tovább füzögette gondolatait, hangosan, hogy fia is hallja. Hátha nagyon meg találja hallani, hátha . . . S eldicsérte a gazdaságot a néni, a falusi munkát, a megelégedett, komédia nélkül való életet, az egészséges, illatos, friss erdei levegőt, a rétet szépséges hímes virágaival, a vetést, rengő hullámozásával a szélben és virgoncz fürjeivel a buza között. Mindent, a miről hitte, hogy lépveszszőnek is alkalmas.

Lőrincz mosolyogva hallgatta, s dicsérte, csodálta ő is a falut. Úgy van minden egy cseppig, a hogy anyja mondja, csak egy hiányzik.

— Mi hiányzik, fiam?

Lőrincz megvillanó tekintettel, egy kis lázzal, morgva, kedvetlenül felelte:

— A *nagy város*, anyám . . .

— Igen, igen, — felelte sajnálkozó hangon a nagyasszony, — az igaz. Hanem majd csak meggondolkozol te még édes fiam és hazajössz végképp.

Tíz óra volt, mire fölkelt helyéről a nagyasszony és nyugodni küldte fiát. Lőrincz felállt, megcsókolta anyját, megszorította Anna kezét és jó éjt kívánva szobájába vonult. A nagyasszony pedig odajárult Annához és karjába öltve a leány karját, ezt mondotta neki csendes hangon:

— Nem a mienk többé . . .

— Nem is lehet kívánni, édes néni. Lőrincznek terveik vannak, föl akar tenni, ez az ő álma.

— Nekem is van álmom, — mondta elgondolkozva a nagyasszony, s ránézett loppal a leányra: érzi-e, mit érez ő most? S hozzá tette halkán: Neked is volt, Anna.

A leány összerezzen erre a gyöngéd szóra: Neked is volt . . .

— Már nincsen, néni . . . felelte lehajtott fővel. Lőrincz nem kíván engem. Hagyjuk el, édes néni! Jobb, ha erről sohasem beszélünk többet.

— Azt hiszed, Nusi?

— Óh, jobb, jobb, — suttogta hevesen a leány, — legalább ismét nyugodt leszek és meg fog nyugodni a néni is. Mire való is ez, mire való? Nem lehet ilyesmit erőltetni édes, jó nénikém, ki tehet róla?

A leány megölelte a nagyasszonyt, megcsókolta ke-

zét és befutott a házba. A nagyasszony fölemelte a kezét, egy könnycsepp a kezén . . . szegény Anna . . . S utánna nézett elfogódott szívvel, szomorúan; édes, jó Istenem, ki tehet róla?

— Annácska, szegény kicsi bogárcám, — rebegette megindultan, s megjelent az ő jó szemeiben egy meleg könnycsepp, — valamikor nem így gondoltam én ezt; nem bizony, nem . . .

V.

Másnap reggel Lőrincz volt először talpon. Gyorsan felöltözött és kitarta ablakait. A legszebb nyári reggel köszöntötte. Csupa szín, csupa hamvas frissesség és illat. Óh, ez a megbecsülhetetlen falusi illat! Leng, leng könyü szárnyon a reggeli szélben, a nagyváros fia nem tud betelni véle. Lőrincz odaállt az ablakba és kiterjesztett karokkal üdvözölte:

— Gyönyörű vagy!

Az volt. A réten harmat csillogott a napsugárban, a fák nedves lombbal hajladoztak a kertben; minden mosolygott, élt és lelkesített. E pillanatban nagyon kicsinynek érezte minden nagyravágyó czélját. Mi az a teremtés roppant arányaihoz képest? Mi az apró emberi nyü kevély önérzete és lelkendező vágyakozása a hír és koszorú után, a midőn itt van előtte a Föld, a mely összetöri óriási tömegével szárnyát és rákényszeríti, hogy megalázkodva húzódjék vissza arra a fekete útra, a mely a megsemmisülés felé vezet.

Pontban hat órakor megkopogtatták az ajtót; morfondirozásnak vége, itt az élet!

Lőrincz az ajtóhoz sietett és kinyitotta. A nagyszony állt ott.

— Jó reggelt!

— Jó reggelt, anyám, készen vagyok.

— Mi is, mi is. Nusi már a kávé is üvegbe szűrte. Kalácsot szoktál enni a kávéhoz, édes fiam, vagy zsemlet.

— Kalácsot.

— Az jó, mondotta mosolylyal a nagyasszony, mert zsemle az nincs? kalács van, még pedig jó. Anna sütötte. Ismersz leányokat a városban.

— Egy párt igen.

— Azok persze csak klaviroznak

— Körülbelől.

— Meg a puccz, a promenád, a színház... Nem tudnak kalácsot sütni. Olyanok azok a városiak. No, hanem most gyere édes fiam! Mihály befogja a lovakat, fölteszi a nagy kosarat, s indulhatunk. Ne feledd itt a szivarjaid se!

— Viszem, mama.

— Hozd is! Boldogult édes atyádnak az volt a legnagyobb szomorusága, ha otthon felejtette a szivarjait, — folytatta a visszaemlékezés derült enyhüléssel a nagyasszony, miközben kifelé ment Lőrincz karján az ebédlőbe. Egyszer bált rendeztek az önkéntes tűzoltók, a hová mink is elmentünk. Olyan szépek voltunk, hogy no! Te még kicsike voltál... Apád meg csak ott vette észre, hogy gondosan száritott, pettyes szivarjait itthon felejtette. Hogy mérgelődött! Végül aztán ráfogta a felső kabátjára, hogy bizonyosan annak a pötyögős zsebéből hullotak ki. Kabátot pedig nem is vittünk. Miért is nem lépsz édes atyád örökségébe, fiam?

— Nem hagyhatom ott a hivatalomat, felelte gyorsan, habozva Lőrincz.

— A hivatal . . . Hiszen csak tejes nótárius vagy édes fiam, — firtatta tovább a nagyasszony, itt ben néhány év alatt alispán lehetnél. Az öreg Kereszt-szegi nagyon törődött ember, kívárna, a míg megmelegednél a megyeházán. Ismer mindenki a vármegyében, könnyű volna. Megválasztanának, Lőrincz, bizonyosan tudom.

— Igaz, igaz, valami azonban mégis csak hiányzik itt a megyében . . .

— Ugyan mi hiányzik?

— A *nagyváros*, anyám, — felelte könyvedén Lőrincz. — s Annához sietett mosolyogva.

— Jó reggelt, Nusi!

A nagyasszony titokban sóhajtvá gondolt reá, hogy minden igyekezete hiában van. De hát, — tűnődött duzzogva — miért is nem ügyeskedik jobban ez az Anna . . . Kedves, csinos leányka. Olyan a teste, mint a remekbe formált, hótiszta márvány, szeme tündöklő buzavirág, s az ajaka, a válla, a haja, fénylő, meleg haja ez az arany szőke gyönyörű tenger . . . Úgyis lesz az szentül, hogy Lőrincz nem ügyeli eléggé ezeket a leányi szépségeket, különben lehetetlen volna, hogy ilyen hevület nélkül való tekintettel nézze. Hátha figyelmeztetnék? Hátha azt mondaná neki, hogy nézzed fiam ezt a húsz éves, szép szőke leányt, a kinek elhaltak jó szülei, s immár senkije, csak mi ketten, vedd el feleségül, bizony nem bánod meg. Idestova harmincz éves leszel, va-

gyonod elég van hála Istennek, a lánynak is van, éljetelek együtt fiam meglásd, olyan gyönyörű gyermekeid lesznek, hogy az igazi csoda leszen . . .

Hajhó! álom, régi anyai álom, . . .

— Minden készen van, édes néni, — mondotta Anna.

— Mihály is?

— Ő is. Indulhatunk.

— Menjünk, gyerekek. Anikó, hol vagy?

A cselédleány ott settenkedett a nagyasszony körül. Előugrott frissen a hívásra: itt van ő kéznél.

— Parancsoljon, tekintetes asszony?

— Ügyelj a házra fiam, a míg visszajövünk. Délire süssetek egy csomó kalácsot az embereknek, egy kis pecsenyét is tálalj, anyit, hogy jól lakjanak Anikó, sok pecsenyét . . . Adj kenyeret, sót, a pinczéből bort. László ispán majd megmondja, ha idejön, hogy mi kell. Azt akarom, hogy vigan legyetek mind, s szépen, csendesesen mulassatok.

— Rend lesz itt, instálom.

— Legyen is leányom, legyen is!

Azzal lement az udvarra a nagyasszony. Elfoglalta helyét a hintóban, maga mellé hívta Annát, s figyelmeztette Lőrinczet, hogy velük szemben az ülés közepét foglalja el. Azután jelt adott Mihály kocsisnak: mehetünk Miska!

— Kezeit csókolom! kiáltotta az Anikó leány.

— Isten áldjon, fiam; ne feledd megöntözni a virágokat.

A leány mutatta, hogy igen is, kezeit csókolom,

értem. A hintó erre kirobogott az udvarból keresztül a patak hidján, a plébánia felé. Mihály kocsis parádézott. Olyan peczkesen ült a bakon, mintha ott se lett volna az isaszegi mezőn, a hol három muszka palacsint kapott a derekába és még se konfundálódott bele. Nem is látszik rajta. A hintón azonban meglátszik, hogy most az „urfit“ viszi: a nagyasszony fiát. Ragyog és villog még a keréktalp is, a lovak fényesre kikévelt szőrrel fujják a tüzet, s a hám szikrákat szór. De meg is van győződve róla az öreg kocsis, hogy ezzel a fogattal még abban a „kényes pesti városban“ se vallana szégyent. Megbámulná a sok szájtató pesti bugris, nyakán fityegne állá mindnek.

A plébánia ablakai ki voltak nyitva. Maga a plébános már künn járkált széles szalmakalapjával kerti oltványai között, s barátságos hajlongással köszönt. A néni viszonzta s a „Mária családi“ erdő felé intett. Ez azt jelentette, hogy ha kedve van, jöjjön ki ő is. A plebános elérte a célzást, mert a templomra mutatott: nem jöhet, isteni tiszteletet kell, hogy tartson; délután litániát.

— Igen derék ember, — magyarázta fiának a nagyasszony, — kitűnő kertész, s a mi fő, mindig be-meri vallani, ha valamit nem tud.

Az út mindössze fél óráig tartott. Mihály kocsis szintúgy röpitette lovait, s az erdő szélén olyan ügyesen oda kanyarodott a tisztás elé, mint a parancsolat.

Lőrincz leugrott, lesegítette anyját, s leemelte az elemózsiával megrakott kosarat is.

— Itt volnánk, fiam. Kend haza mehet Mihály, estére jöjjön ki ide.

— Igenis.

— A kocsi lámpákat pedig meggyújtja kend. Multkor, hogy fiamat hozta az állomásról nem gyújtotta meg. Valakit elgázolhatott volna. Effélét ne produkáljon kend többet.

— Elfelejtém, tekintetes asszony.

— Máskor ne felejtse. Most itt van ez az üveg bor, vigye. Otthon kap kalácsot, pecsenyét. Értette! Menjen!

Mihály kocsis felkapaszkodott a bakra, s vissza-indult lépésben a falu felé.

Lőrincz nevetve mutatott utánna.

— Látja, Nusi?

— Látom, felelte mosolyogva a leány.

Látta bizony azt jól a nagyasszony is, mekkora öblös kortyokban temeti odafenn a bakon a bort az öreg. Egészen hátradől az üveggel, még lepottyan.

— Vén totyó, — duzzogott a nagyasszony, — de mit csináljak vele? Ha bor nincs, pálinkát iszik a szerencsétlen . . . Nos, fiam, hát milyen az erdő?

— Nagyon szép!

— Bizony! Pesten nincs ilyen. Délután Anna elvezet a vizeséshez, azt nézd meg, édes fiam. Pesten olyan sincs . . .

Lőrincz elértette ezeket az apró czélzásokat, de nem védelmezte magát. Leheveredett a fűbe, szivarra gyujtott, s a kávé kiosztásánál segített közben Annának is. Tíz percz múlva vége volt a reggelinek;

a nagyasszony sétát indítványozott. Szép ám ez a leveles erdő benn is. És járták derült beszélgetés közben az erdőt. Délben ebéd volt, délután öt óra felé uzsonna. Lőrinc ezalatt természetesen legalább százszor elismételte kötelességszerű udvariassággal, hogy ezzel a fölséges erdei levegővel most már beéri bőven karácsonyig.

— Hátha még mindig szív nád, — jegyezte meg gyorsan a nagymama, — nagyon jól néznél ki, nem volnál olyan fehér.

— Fekete vagyok, anyám.

— Nagyon fekete vagy édes fiam, mint a vászon. Hanem hát majd, majd . . . Eredj most és nézd meg a vizesést, Lőrincz, megérdemli. Elmennék véletek jó szívvvel, de én már fáradt vagyok. Itt van a közelben, Anna megmutatja.

Lőrincz készen állt. Elhagyta a leánynyal a tisztást s az erdőség belseje felé tartott.

Szálas, nagy levelű tölgy erdő volt ez, átlátszó kék párás homálylyal a szétterjengő lombok alatt, s ezer meg ezer jószagú fűvel és virággal az érintetlen pázsíton. Békés szomszédságban pompázott itt a csipkézett páfráz és a bársonyos levelű harangvirág. Nyugalmas egyetértésben a demutka és az örökzöld. A levegő illatot hordott, mozdulatlan volt és meleg.

— Ki szoktak ide járni, Anna?

— Minden hónapban egyszer, — felelte visszafordulva a leány. Miért kérdi?

— S a vizeséshez?

— Oda ritkán. Külömben még csak egy kis türe-

lem Lőrincz, — folytatta alig észrevehető, szelid szemrehányással a leány, — és ottan leszünk . . . Ha akarja, vissza is fordulhatunk.

— Nem azért mondtam . . . Legyen meggyőződve róla kedves Anna, hogy önnel szívesen megyek akár meddig.

— Köszönöm.

Ez a hang hideg, s Lőrincz úgy találta, hogy fölösleges is. Nem emlékszik, hogy okot adott volna reá.

— Neheztel reám, Nusi.

— Hová gondol?

— Magam sem tudom kérem, akaratlanul jön. . . Akárhogyan van egyébiránt a dolog, ne nehezteljen reám soha. Nagy szükségem van reá, hogy bár két ember legyen ezen a világon, kik irántam jósággal vannak. Anyámnak hiába mondaném meg, hogy mi az, a mi Budapesten tart, önnek megmondom.

A vizesés mellett álltak.

A barna sziklafalról bömbölve zuhogott le tajtékozó fehér hullámokkal a víz a mélybe. A leány felé se nézett. Lőrincz sem. Megállt egy fölpattogzott kergű tölgy mellett, levette kalapját s nyugtalanul intett.

— Maradjunk néhány perczig.

— Lőrincz, — mondotta szilárd hangon a leány, — ne feledje, hogy én nem kívánom tudni az ön titkait.

— Nincsenek titkaim, — mormogta békétlenül a férfi, — céljaim vannak a jövőendőben, ennyi az egész. Hiába közölném őket anyámmal, ő nem értene meg engem. Neki idegen világ a komédia.

A leány meghökkenve lépett vissza.

— Színház? . . . Ön, Lőrincz.

— Nem vagyok színész és nem is leszek ; nem így értem a dolgot, Anna. Irtam egy komédiát, a melynek sorsát várom. Anyámnak persze hiába mondanám, hogy komoly hivatás vonz erre a pályára. Igen, igen, — folytatta naiv rajongással Lőrincz s majdnem kipirult bele, mint egy gyermek, — erőt és mindent megrázó szenvedélyt tudok magamban megragadni és megsebezni az emberek szívét úgy, hogy velem érezzék azt a lázas mámort, a mely szikrába élezi az én véremet és eltölti lángoló hevülettel az én lelke-
met. Egy egész forradalom volt az, tele fájdalommal és vergődéssel, kétségbeeséssel és gyötrellemmel, mig hangot és formát tudtam adni annak a benső ösztönzésnek, a mely ellenállhatatlan erővel ragadott a szinpad felé. Két hónap alatt készen voltam . . . Munkámat elfogadták. Deczember elején lesz az első előadás . . .

— Értem, sóhajtotta halkan a leány.

— Belátja úgy-e, hogy ilyen körülmények között vissza kell nekem oda mennem mindenáron és belátja azt is, hogy egy színházi est dicsőségéről, vagy gyalázatáról hiába mondanék beszédet az édes anyámnak. Elhallgattam előtte a dolgot: nem neki való . . . Önnek megmondtam Anna ; nem akarom, hogy félreértsen. Azt akarom, hogy tudja, miért nem érdekel most engem semmi a világon és mi az, a mi lelke-
met lekötve tartja. Ajándékozzon meg kérem barátságával továbbra is. Abban a küzdelemben, melyet

az irigységgel, gúnynyal, a szemtelen roszakarattal és a nyilvánossággal folytatni fogok, jól esik nekem, ha ön részvéttel kíséri futásomat. Ezen az úton csak a szívtelenség jelel látható nyomot; legyen barátsággal hozzám és érdeklődjék kissé sorsom iránt. Hiszem, hogy győzni fogok, meglehet azonban, hogy bukás lesz osztályrészem . . . Ki lát el holnapig?

— Mit fog csinálni?

— Még nem tudom. Talán hazajövök.

— Ne jőjjön, mondotta vállat vonva, nyugodt, érzéketlen hangon a leány.

Lőrincz meglepetve nézett reá.

— Nem értem önt . . .

— Nagyon egyszerű. Ha arra határozza magát, hogy állandóan itthon fog lakni, akkor én el kell, hogy hagyjam a házat. Ne szakítson félbe! Mindjárt készen leszek . . . Őszinte akarok lenni, hiszen ön is éppen olyan jól tudja, kedves Lőrincz, mint én, hogy a néni régtől fogva egymásnak szánt minket, s titokban nagyon elégedetlen, hogy ez az ő kedvencz terve még mindig a kezdetlegesség legeslegelső lépcsőjén áll. Ha ön hazajön, — a megszokás nagy szemfényvesztő — lehet, hogy a néni kedvéért is . . . nem lehet tudni . . . De lássa, én éppen olyan kevésbé óhajtom, mint ön, hogy mint a juhok az akolban, egyszer csak *összeszokjunk*.

A leány leplezetlen őszinteséggel beszélt. Lőrincz meglepetve hallgatta és nagy figyelemmel nézte. Különös . . . A kifejezésnek ez az egyenes durvasága egyszerre lekötötte; jobban, mint egy szekér szóvirág,

jobban, mint a köny, mint a kérés. Csalódott volna? Más az Anna, mint a mit mutat?

— Legyen nyugodt; nem jövök haza.

— Nem azért mondtam, hogy *ilyen* hangon feleljen, — folytatta nyugodtan a leány, — ön hazajön, ha akar. Ismerje be azonban, hogy az, a mit mondtam, nem lehetetlen. Istenem! a néni olyan jó, szeretete olyan határtalan, épen nem volna benne semmi rendkívüli, ha ön is Lőrincz, meg én is, mindent megtennénk a kedvéért, a mi csak tőlünk telik. És lássa, én meg vagyok róla győződve, hogy idővel, talán egy, talán két, talán — nem tudom — tiz esztendő múlva végre is neje lennék önnek . . .

Lőrincz megragadta az alkalmat, hogy elvegye ennek a kényes dolognak életét. Nevetve mondta:

— S ez nagy szerencsét enséget jelent!

— Ki tudja . . .

— Olyan gonosznak ismer?

— Nem édes Lőrincz, de az az egész . . .

— Mondja Anna! Sohasem lesz figyelmesebb hallgatósága, mint a milyen e perczen én.

Anyi az egész, hogy ön egészen más világhoz van szokva, mint én. Mi itten végtelenül szimpla, talán tapasztalatlan, talán nagyon kiskorú, de nagyon elégedett emberek vagyunk. Szeretjük a falut, szép hegyeinket, az erdőt, a csendet, mindent, a mi megelégedésünkre emlékeztet, ön is szereti ezeket Lőrincz, de meddig?

— Az igaz!

— Lássa, hogy igazam van. Szereti két hétig, három hétig és azzal vége. Hiányzik itt az ön éltető levegője,

a *nagy város* a maga fényével, izgalmaival és szerencsétlenségével, a mely ott bőven terem. Ön álmokért rajong, nagyravágyó, férfias, de kétséges tervei vannak, babérról ábrándozik, örök életről, tömjénről, halhatatlanságról; én nem szeretem e veszélyes mérgek egyikét sem. Egy ideig csak megvolnánk valahogy, — ön sem mutatán, hogy elégedetlen, én sem, inkább meghalnék, — később azonban elviselhetetlennek találnók az életet mindaketten. Ön azzal vádolna, hogy képtelen vagyok önt megérteni, én meg azzal vádolnám, hogy képtelen élni, mert ön nagyon rossz férj volna, Lőrincz.

— Azt hiszi?

— *Bizonyosan tudom*, felelte szilárd hangon a leány és odanézett bizalommal a férfi szeme közé. Önnek ábrándjai volnának elsők, a szereplés, a nyilvánosság, a füst és csak azután — ha ráérne — a hitves és a család.

— Az nem tőlem függne. . .

— Hanem a nőtől; tudom. Régi köve a bölcseségnek, már fölfedezték . . . De az csak képzelődés és gyöngéd csalás. Mit tegyen a nő? Mit tennék például én? Érzem, hogy nem tudnék más lenni, mint a milyen vagyok és férjemtől se kívánhatnám, hogy búcsút vegyen kedvemért attól a sok verőfényes rajongástól, miket a szivén melenget és a melyekben hisz. Akarja, hogy ne beszéljünk erről többet, kedves Lőrincz? Keresse föl a nagyvárost, a hol céljai vannak, szivemből kívánom, hogy elérje őket és várja meg, a mig majd én is elmegyek innen.

— Elmegy?

— Istenem, hát igen! Csak nem gondolja, hogy vén leány akarok maradni? S a leány mosolyogva intett, óh, nem! Erre a szomorú szerepre nem érezek magamban tehetséget, s van ime elég bátorságom is arra, hogy ezt nyíltan is kimondjam önnek. Ki nem állhatjuk itt az álszenteskedő embereket. A néni megveti őket, — én is, — folytatta élénken, s lassan visszaindult a vizeséstől.

Lőrincz hallgatva lépte oldala mellett a fűvet.

— Különösnek talál?

— Nagyon szeretetreméltónak találok, Anna, — felelte a férfi.

— Találjon őszintének Lőrincz; erre a falusi vonásra mi itten roppant kevélyek vagyunk. Kimondjuk nyíltan, hogy mit várunk, mit akarunk, hogyan, kivel, vagy ki ellen akarjuk, mert nem szorultunk reá, hogy a tettetés finom fegyvereivel csaljuk egymást. Miért is tennők? A nő célja a házasság és a család, modja a néni és én tudom, mert ösztönszerűen érzem, hogy igaza van. Ezt a „királyi“ célzt aztán mindenki úgy igyekszik elérni, a hogy legjobban tudja. Az egyik kerülő úton, lassan, sok ravasz számítással és még több óvatossággal, a másik nyíltan, őszintén és egyenes uton, mint például én. Nem tagadom, hogy igenis férjhez akarok menni, csak hogy nem mindenkihez. Meg vannak nekem is a magam titkos követelései és nem szigorú mértékem is arra, hogy milyen legyen az a pánczélos dalia, kire egész övendő életemet bízom. Ha találkozik ilyen ember,

akkor minden habozás nélkül hozzá megyek Ezt megmondtam a néninek és ő helyeselte

— Igaza van.

— A néninek mindig igaza van, — felelte komolyan a leány; abban is, hogy nekem már nincs túl sok időm a várakozásra: húsz éves vagyok.

— Ez a fiatalság

Erre elnevette magát a leány

— Ez a nyár, kedves Lőrincz, a nyár!

— A legszebb évszak . . .

— És a legveszélyesebb évszak. Ne vigasztaljon cousin, ne vigasztaljon! A húsz éves leány vigasztalhatatlan, ha erről a súlyos kérdésről van szó. A húsz év, kedves Lőrincz, önöknél is fordulópontot jelent, hát még nálunk! A különbség persze nagy és szembeötlő. mert a míg a férfi önbizalmat érez, terveket sző és küzdelemre készül, addig a nő ebben a korban igen gyakran esik gondolkodóba a jövődőről, s néha még arra is élénk hajlamokat érez, hogy engedjen valamit azokból a követelésekből, a melyeket jövődőbeli férjének személyes tulajdonai iránt táplált . . . Mindebből pedig az derül ki, hogy ön a mi szép vizesésünket még most sem látta.

— Már nem érdekel, édes Anna, — felelte éppen anynyi finom csipősséggel a férfi.

— Persze, a nagyvárosban!

— Mondaná anyám . . .

— Valljuk be, hogy az ő szempontjából igaza van a néninek, midőn azt óhajtja, hogy ön hazajöjjön.

— Nem állítom az ellenkezőt.

— Nem is lehet. A néni már nem 20 éves, a gazdaság, kitűnő cselédek mellett is igen sok fizikai fáradtsággal jár, nagyon jól esnék bizony a néni-nek, ha letehetné vállairól azt a nagy terhet, a melyet az ön érdekében áldott jó szívvél zúgolódás nélkül visel.

— Mit csinálnék én itt Anna?

— Gazdálkodnék.

Lőrincznek ott röpkködött a kérdés az ajakán, hogy hát *kinek* gazdálkodnék, de nem mondta ki. Megtehetette volna pedig, mert kitalálta magától a leány.

— Azt akarta mondani nemde, hogy minek önnek az a vagyon, a midőn senkije nincsen, a kiért pénz után törje magát? Ebben igaza van, de csak öntől függ, hogy legyen.

— Házasság?

— Miért ne? Lássa cousin, — folytatá rábeszélő hangon a leány, s a férfi karjába fűzte karját, — hitesse el valahogy a nénivel, hogy ön már választott magának élettársat s ébressze fel kíváncsiságát is. Ez a legjobb módszer arra, hogy fölhagyjon mostani terveivel és nyugodjék bele abba, a mi — előbb vagy utóbb — elkerülhetlen. Így időt fog nyerni, s míg a néni találgatni fogja, hogy ki lehet az, a ki az ön szívét meghódította, addig ön valósággal is találni fog egy kedves tündért. Ez a legegyszerűbb.

— Majd megpróbálom.

— Meglátja, hogy így jó lesz. Gondoskodni fogok róla, hogy megszeresse ezt az eszmét. Kössünk szövetséget; akarja?

— Szívesen.

— Így ni! A néni be fogja látni, hogy minket nem szükséges összekötni, mert mi *majd* magunk is megtaláljuk a nekünk való delejt.

Lassanként visszaérkeztek az erdőszélre, a hol a nagyasszony már útra készen várta őket. Esteledik; haza fognak menni. A kocsi is itt van. Mihály kocsis virító jókedvvel fetreng a bakon s erősen keresztbe lát. Éppen az imént beszélte el, hogy milyen felséges mulatság esett odahaza az udvaron, még tánczoltak is. Katkó és Povilka Sipi úgy orrukra potyogtak vala, hogy jaj . . .

Elsőnek a nagyasszony ült fel. Alig hogy elhelyezkedett, már megkérdezte, hogy milyen hát a „Mária családi“ vizesése, tetszett-e, nem-e?

— Nagyon tetszett, — felelte mosolyogva Lőrincz.

— Gyönyörű, úgy-e?

— A legszebbek közül való, — integetett fejével a nagyasszony, — valld meg, hogy ilyen még Pesten sem igen akad. Azt gondolom . . .

— Nincsen, mama.

— És ilyen jó levegő, ilyen drága nyugalom?

— Semmi, semmi.

Anna is beleszólt a társalgásba. Ezt mondotta:

— Ne fárasszuk magunkat dicsérgetéseinkkel, kedves néni, Lőrincz javíthatatlan. Nem tarthatjuk idehaza még akkor sem, ha csupa friss mézeskalácsot ígérgetünk is neki . . .

— Ne fordítson fel Mihály! — intette öregkocsisát a nagyasszony, midőn a fordulónál tulságos gyorsaság-

gal kanyarodott be a falu felé. Azután Annához fordult, s élénken kérdezte:

— Miért, Nusi?

— Nem tudom, édes néni. Lőrincz megmondhatná. A nagyasszony fiára nézett.

— Miért, fiam!

— Majd megmondom anyám, később, felelte mosolyogva Lőrincz, s nézte az Anna arczát, a mely derült és nyugott. Nem villant semmi a szemeiben s az ajakán egyetlen hevesebb ige. Csodálatos dolog, Lőrincz boszankodni kezdett. Sértette *ez* a modor, vagy egyéb nem tetszett? Vagy semmi sem tetszett ebben a perczen

VI.

Lőrincz még egy hétig maradt a szülei házban, s a nagyasszony ezalatt az egész idő alatt hiába akarta kivenni azt a titkot, a mely nem volt sehol.

A nénit azonban igen búsította ez a dolog. Bizonyosnak tetszett neki, hogy Lőrincz szeret valakit; de kit? Milyen leány? Kedves, neki való? Nem neki való? Istenem, Istenem ezek mind egy cseppig roppant fontos kérdések ám, nem szabad velök tréfálkozni. Ki panyókára vetve hordja köpenyegét, annak olyan hamar nyakába csepeg az eső, hogy csak bőrig ázván veszi észre a kárát, s akkor már késő.

Nincsen bizodalma a városi nőkben, s a nagyasszony elégedetlenül intett, ha erre gondolt; sok mindent hallott róluk, s ha ennek a sok furcsa beszédnek csak félfertály része igaz is, már baj van. Asszonyokról, leányokról gyanusan zummogott a hírnek szárnya. A *nagyváros* örökké zsongó fürgetegében rengeteg bolond dolog kering szép, puha asszony-ságokról és vérszegény uri kisasszonyokról, kik nem a patikában, hanem másképpen kell, hogy megszerez-zék maguknak az élet friss gerjedését. Isten tudja . . . Lehet, hogy hazugság mind.

S aztán ez az Anna, teremő Istenkém, ez az Anna . . Ezóta már régen lefegyverezhette volna Lőrinczet, ha akarta volna. Ártatlan beszéd az nagyon, hogy ilyesmit nem lehet erőszakolni.

De bizony lehet!

Boldogult férjét — nyugodjék békével — ő sem igen imádta eleintén, hanem az talpraesett fiatal ember volt, nem hagyta magát, kért, ostromolt, heveskedett, olvadozott, s végül még is csak győzöt. Úgy megvoltak aztán szépecskén, mint a pinty. Az ember roppant simulékony állat; összeszokik hamar a társával, még czirogatja is, ha nem haraphat bele.

Igaz, hogy Anna leány; nem ostromolhat így, hanem ha valahogy másképpen fogna hozzá . . .

Hogyan?

Hát úgy, valahogy, a pitypalatty tudja, hogy miként, de valahogy mégis . . . Ha például a szemeivel; a női találékonyság ezerféle, s Annának gyönyörű, kék szemei vannak. Olyan sebeket lehetne osztogatni velők, hogy sajognának, s hangosan kívánnák a papot, de nem akarja használni őket az Anna. Hiába minden! Valami lappang itten, — gondolta magában a néni, — a mit titkolni akarnak előtte. Egyébiránt, hát legyen úgy, a hogy van, majd csak kipattan egyszer a bimbó magától s kiderül akkor egyben, hogy szép, teljes virágot rejtegetett-e magában, vagy nem.

Egy hét mulva Lőrincz felkészült az útra és elbúcsuzott. A nagyasszony megölelte, megcsokolta.

— Isten veled, édes kicsi fiam!

Anna megszorította cseppet elfogódva a kezét.

— Isten önnel cousin!

Lőrincz röviden, gyorsan búcsuzott. Igéretet tett, hogy karácsonyra megint haza fog jönni, azzal felült a kocsiba, ott még egyszer megcsókolta anyja kezét, intett a fiatal ispánnak, ki tiszteletteljesen üdvözölte, s a hintó két percz mulva kirobogott az udvarból az állomás felé.

A nagyasszony sokáig nézte, hogy siet! Szeretik itten és mégis siet. Az a város, az a *nagyváros* . . . Hatalmas erő ragadhatja oda Lőrinczkét, hogy nem képes megválni tőle, mondogatta magában aggódva a néni és azt hitte, hogy tudja ennek az erőnek okát, pedig nem tudott semmit. Asszonyban sejtette, nem abban volt. Jól tette Lőrincz, hogy megkimélte a hiábavaló töprengéstől. Így azt hiszi a nagyasszony, hogy hat hét alatt rendbe lehet majd hozni a dolgot, csak akarni kell. Végre is, ha jól meggondolja az ember . . . ha mindent összevet, a mit a házasságban fölmerni, kell, a jót, a rosszat . . . bizonyos dolgokban egyforma minden asszony. Csak házasodjék meg egyszer az édes fia, a többi magától jön.

*

Lőrincz késő este érkezett meg a fővárosba, elmúlt kilencz óra. Az indóházból egyenesen lakására hajtott, kifizette a bérkocsit, s egyenesen szobájába nyitott, melynek ablakai a Dunára nyitak. Ebben a pillanatban rendkívül jól érezte magát. A széles királyi folyam lenn a Gellérthegy lábánál, a sok száz apró láng a rakpartok mentén, a hajók tutuló jeladása, s a nagy-

város megszokott, szakadatlan zsongása a népes korzón ismét visszaringatta abba a rendes, izgalmas hangulatba, a melyet három hétig nélkülözött. Nagyon szép a falu, nagyon szép, valahogy azonban mindig úgy érezte magát, mintha pompás debreczeni szalonnát kapott volna ajándékba, de kenyér nélkül.

Fütyörészve öltözött át, kinyitotta ablakait és végignézett a mozgalmas esti panorámán, a mely odalent ezernyi finom változatban tündöklött a gázlámpák fényében és a hold fehér világosságában.

Tíz percz múlva megkoppant az ajtó. Lőrincz körülbelől tudta, hogy kijön; jó kedvűen kiáltott:

— Szabad!

Korda Simi volt az egyetlen fiatal ember, a kivel feltétlenül rokonszenvezett, s a ki előtt jóformán nem volt titka. Különös, hogy otthon egyetlen egyszer sem került szóba . . . Se ő, se a kegyelmes ór, Stein báró, a fekete Herkules; senki . . . Milyen jól eltemetheti ismerőseit az ember, ha maga temetkezik.

A fiatal ember vidáman, széles örvendő arczczal sietett be és megrázta erősen Lőrincz kezét.

— Hip, hip, hurráh! Csakhogy itt vagy!

— Szervusz, Simi!

— Láttalak a kávéházból, — hadarta sebesen a vendég, s lecsapta kalapját a székre. Tudod, már azt hittem, hogy sohasem látunk. Borzasztóan untam magamat! Komolyan mondom, azt hittem, hogy szép férfias orrod, soha Budapest felé nem fordul többé.

— Mondtam, hogy visszajövök.

— Hja, ja, persze . . .

Simi ravaszkodó mosolylyal simogatta meg Lőrincz vállát, ki ezt kérdezte tőle :

— Megint bolondozol ?

— Isten őrizz ! Hanem hát nem lehet ilyesmit előre látni soha. Vannak esetek — tudod — s ezek gyakorta gondolkodóba ejtik az embert.

— Nos ? Csak ennyi ?

— Dehogyan ennyi ! Az ilyesmi mindig ott kezdődik, a hol a hős egy szép napon egyszer csak elmegy haza. Tele van ideális eszmékkel, rajongással, nagyra-vágyással és világot romboló súlyos, tüzes hevülettel, hogy majdnem szétpattan tőle a szive. Otthon aztán az idilli falucskában, a hol házörző kutyasok kellemes ugatása, fehértollu libácskák szelid gágogása és a hagyományos fali óra „egyhangu ketyegése“ élenkitik csupán a millió fűzlanton elgajdolt falusi drága csendet, brrr . . . Azrael és Luczifer segíts ! Faust megtalálja Margaréthát és megigézve pottyán le egéből egy kedves falusi leányka gömbölyű, meleg karjai közé, amen ! Tudok eseteket . . .

— Meglehet, — felelte mosolyogva Lőrincz, — de nem mindig.

— Nonò !

— Például én is ?

— Mondtam valamit ?

— Félig.

— Ah ! játék ez . . . Sohase mondok el valamit félig. Nyiltság édes Lőrincz, nyiltság !

— Ki vele.

— Tilos.

— Dehogy tilos. Őszinte vagy.

— Kiperzselném nyelvemet, ha másképpen találna forogni, mint a hogy huszonhét esztendő óta forog. Igazad van egyébiránt, büszke vagyok arra, hogy eddig még soha semmit se hallgattam el.

S az ifju felült kedélyesen a divány párnájára, onnan beszélt.

— Halló, nagy ur! Mondjak újságot egy párt?

— Kiről?

— Például Steinitz Arankáról . . .

Lőrincz megvetéssel intett.

— Nem kell erről a személyről semmi.

— Hojjé, nagy ur, mire való ez a fejedelmi harag? Tekintsd modellnek ezt a bájos kis ördögöt, a kiről egyszer mintázni fogsz. Érdekes dáma nagyon. S aztán ki tudja lelkem, hátha még reá szorulsz? Nem lehetetlen, hogy neki osztják darabodból az ártatlan „Didit“, a melyet Budapesten bizonyára senki sem fog jobban eljátszani, mint ő. Kérlek, ne nézz ilyen zordon boruval reám: Arankát szerződtették.

— Ostobaság!

— Meglehet; a fekete báró karjai hosszúk, befolyása illusztris . . . Az igazgató szegény hindosztáni mit tegyen, ha *a gazda parancsol*? A színház különben csak nyerhet: Steinitz Aranka csupa eleven temperamentum, ruganyos, hajlékony aczélból való. Színészvér, jeles komédiázó tehetség, meglásd, hogy ő fogja játszani „Didit.“

— Megmutatom neki . . .

— Mit?

Lőrincz kedvetlenül fordult az ablakhoz. Ez a kérdés talált: mit is mutat meg? Semmit se mutat meg.

— Semmit, mormogta maga elé.

— Persze, hogy semmit. Most különben nem is erről akartam beszélni, hanem magamról. Azt hiszed, hogy én, ki megszámlálhatatlan fufanghoz folyamodtam már eddig is, csak hogy ne kelljen haza mennem, valami sokáig haboznék, ha olyan kényszerhelyzetbe sodornának, hogy egy puha falusi tündér karjaiba kellene dőlnöm? Nem én! Óh, én rajongok a nagyvárosért, imádom a fényt, a ragyogást, az élet eleveenségét, az örökös lármát, a változatosságot, a tömeget, az utcát, mindent, de . . . Kimondjam?

Lőrincz föltette kalapját, s szivarra gyújtott.

— Hallom.

— Szamárnak tartok, édesem, minden embert, ki színes buborékjai után való sorvasztó keringése közben megfélemedezik a világ ingerlő mézéről: a nőről. Az ám! Magamat is . . .

— Cézálás?

— Kérek egy szivart! „Első szerelmem Tiore . . . iore . . . linde volt!” énekelte gúnyos pathosszal Simi, s szintén kalapja után nyult. Menjünk a korzóra. Tarka virágocskák nyiladozása szívemnek mindig szép látvány vala; kedvem halálát végre is — nagy ur — sohasem kívánta tőlem a haza. „Herr Gott, óh sei mit mir!”

Lőrincz bezárta az ajtót.

— Hallottál valamit?

— A komédiádról?

— Nem; rólam

— Sokat, — felelte fittyet hányva ujjáival a vendég, s olyan könnyedén repült lefelé a lépcsőkön, mint egy lepke.

— Például mit?

— Van egy szép rokonod, drága Faustom, a kit Annának hívnak, — felelte az ifju

— Ne tánczolj ide-oda Simkó, hanem felelj egyenesen: halottál valamit rólam, vagy nem?

— Annáról beszélek.

— Ej! . . .

— Ez nekem elég, ez elég, ez elég! Suttyomban hozzádúdolta a re,raint is: „Végy irgalmadba ég!”

Leérték a korzóra. Lőrincz nagyott lélegzett A főváros levegőjének izgató hatását rég érezte ily erős mértékben, mint most. Más az, mint odahaza a „Mária-családi” erdő tiszta, illatos levegője; erősebb, nehezebb, bujább, egészségtelenebb, de villanyozó a gázlángok libbenő csillogásában és megvesztegetőbb.

Simi karjába fűzte karját és vitte.

— Menjünk! Ne vond meg kegyeidet tőlem, nagy ur, a miért látszólag sok mindenféle bogarat terelek össze ugyanegy kalap alá, de lássad — hogy is mondjam csak? — *kár* volna érted

— Azt hiszed?

— Esküszöm! Fényes Full-Gry vár; sajnálatos tévedés volna, ha egy kis hamar lehámló falusi poézis kedvéért becsapnád szárnyaid előtt a végtelenség útját.

— Tréfa . . . mormogta Lőrincz. A manó tudja, mikor beszél őszintén ez az ember, mikor nem.

— Nem egészen. A színháznál csak jót hallottam rólad. A tragika el van ragadtatva, a hős máris óriási győzelmet jósol, pedig még egy szót sem tud a mondanivalóiból; a fitos szende imád, s azt reméli, hogy — fotografiád után itélve — csinos levante gyanánt fogsz oda omlani lábai elé.

— Szép. Hát még?

— Remélem nem kicsinyled a hangulatot?

— Nem, nem . . . Annyira meg vagyok elégedve, hogy nagy kedvem volna visszalopni a darabot és elmenni Kikindára . . .

Lőrincz fanyarul rázta a fejét. Társának gondtalan fecsegése e pillanatban nem azt a hatást idézte elő, mint a mire szánva volt Lőrincz akaratlanul haza gondolt, s valahogy nagyon nyomorult, nagyon hamis, nagyon hitvány színben látott mindent öt perczig . . . Tizig . . . Simi észrevette a kellemetlen hatást. Másra fordította tehát ügyes bakugrással a beszédet, s az ismerősöket csalánozgatva tréfás maliciával. Elmondta azt is, hogy a társaságban érthető várakozással néznek a premiere elé; sok persze már most is a gúnyolódó és egy külön race az emelkedő emberek árnyékában, a „pimaszok kara“. Ez speciális társaság; minden lefuccsolt zseni, nem méltányolt fényes tehetség a „Pimaszok kará“-ba iratkozik be s innen döngeti ököllel az ég kapuit havonként egyszer.

— Ne hallgas ezekre Lőrincz. Mentől magasabb a fa, annál jobban fújja a szél.

— És mentől lassabban jársz, annál tovább érsz,

— felelte fél hangon, durva, fellvillanó gúnynyal a férfi.

Beléptek a kávéházba.

VII.

Volt egyszer egy hatalmas, nagyerejű és nagytekintélyű király, a kinek mindene megvolt, amit az emberi agyvelő szépet, kíváncsot és gyönyörűségest csak alkotni képes. Udvara csillogott, ragyogott a keletről hozott pompaság káprázatos gazdagságában; mesés értékű kincsek garmadája állt rendelkezésére, hogy megédesítve életét és elfeledtesse vele hazája ködös sikságait: a britt tenger nedves párázatában úszó normandiai földet. Főurak, nemes társaság, előkelő, szépszemű hölgyek, virultak palotája termeiben, a melyekhez foghatók akkoriban még az arab kalifák tündérmeséibe illő palotái se láttak soha.

Gazdagság, hatalom, szépség és szolgai engedelmesség kínálkozott a királynak, de mint hiába. Nagy-Británia levente királya: *Kannt*, a „bölc” elégedetlen, roszkedvű maradt, nem volt boldog. Az urak fejüket törték az okok után, szépséges normandiai asszonyok indiszkrét titkokra nyújtogatták ki találékonyságuk érzékeny csápjaít, eredmény nélkül. A király nem szeretett senkit. Elégedett, szerencsés és boldog volt a hatalmas palotában minden ember; nem érezte az élet fekete árnyékát senki, csak . . .

A király.

Egyszer aztán akadt egy bátor öreg nemes, a ki elébe járult és így szólt hozzá:

— Látjuk, hogy szomorú vagy, Sir, de nem tudjuk okát. Tiszteld meg bennünk a hű ragaszkodást, a melyel irántad vagyunk és mondd meg, hogymi bánt?

A király fejét ingatta gondolkozva. Ránézett átható, szürke szemeivel az előtte álló nemesre, s szólt:

— Jól van, jöjjetek és lássátok mind.

Azzal előre ment. Arcza hideg volt, mint a kő, — sohase tudta kitüzesíteni ezt az arczot senki, — szeme nyugodt és büszke, mint a sasé. Az urak kíváncsian lépkedtek utánna.

A király lement a palotából a kertbe, onnan a tengerpartra; kísérete csodálkozva nézett össze. Mit akar a bölcs fejedelem ezen a sivár, homokos parton, a mely fölött éhes hajszáak csapódták fülsértő sikoltással a vízbe?

Kannt intett, hogy maradjanak hátra. Ő maga előre ment, s lenn a parton egy kőre leült. Balkezére támasztott fejjel hordozta végig tekintetét a tenger síkján, míg jobbjára egy vesszőt szorongatott. Közön-séges, barna vesszőt egy fűzfáról. Nemsokára aztán véget ért az apály. A tenger nőni kezdett, vize mind-egyre feljebb és feljebb dagadt a partra: a király kénytelen volt elhagyni helyét. Erre megcsapta a vesszővel a vizet.

— Állj meg; parancsolom!

A víz csak terjedt, csak terjedt... Kannt az urak-hoz fordult, s megvetéssel, nyugodtan, hidegen, mint egy bölcs, ezt mondta nekik:

— Látjátok, imhol, *ennyit* ér a hatalom és a királyi erő. Annyi erőm sincs, hogy ezt a hitvány vizet megállíthatnám terjedésében, s ti hatalmasnak nevezték engem?

. . . . Lőrincz a maga eszméinek birodalmában hatalmasnak és erősnek érezte magát. Merész határozottsággal indult célja felé, s lehetetlenek tartotta — a dagály terjedő vizét, a melyet egy király se állíthat meg. Szinnel, képpel és frissességgel gazdagon megáldott lelkének minden tüzét belcöntötte abba a munkába, a melytől szeretettel melengetett céljának teljesítését várta. Képtelenség a bukás, hacsak a közönség, a tömeg

Valaki azt mondotta neki, hogy a tömeget, ezt az örökké forrongó, szeszélyes, érzékeny gyermekes és kegyetlen, egyik szélsőségből minden átment és érthető ok nélkül a másikba átcsapó zavaros tengert, nem lehet kiismerni soha

Ezt nem hitte el.

Vagy jó valami, vagy rossz. Ez a fogalom abszolút, magában álló, önmagát magyarázó. Közép út nincs. A magában véve jó nem lehet jobb. A jobb hóhérra a jónak és azt jelenti, hogy az imént még jónak ítélt jó a *jobb* feltűnésével nem jó, — tehát rossz. Ha rossz az a mű, a melyet teremtett, ám jól van, itéljenek fölötte — ez mindenkit egyformán megillető jog, s így a „tenger“-é is, — de ha jó, akkor a félelmesnek és érthetetlennek híresztelt tömegnek sincsen reá joga, hogy elperelje tőle azt az értéket, a melyet egy igazságos mérlegnek okvetlen föl kell tüntetnie.

— Nagy tévedés ez, kedves Lőrincz, — dunyogta elkomolyodva Simon.

— Majd meglátjuk.

— Nem ismered az embereket . . .

— Frázis!

Az ifju fejét rázta és a kávéház közönségére mutatott. Ember fejek az asztalok mellett: ez a tömeg, a nagy, a folyton mozgó.

— Azt hiszed, hogy ezek az emberek itt mindig *ilyenek*, mint most? Nem, nem, nem! . . . Próféta légy és jelentsd ki nekik, [hogy proféta vagy, magasabb egy fejjel, mint ők, majd észreveszed, hogy milyen hamar megkurtítanak egy fejjel.

Lőrincz izgatott hangon felelt.

— Szemökre néznék!

— Kannt királyt elkergette a tenger, — felelte hidegen Simon. Hanem hát ha úgy tetszik, nekem kellemesebb, ne beszéljünk erről többet.

— Hazamegyek.

— Jól van.

Néhány pillanat mulva ismét a korzón voltak. Tizenegy óra felé járt az idő, [s szokatlan hűvös, majdnem őszi levegő áradt. A sétányokon sok ember mozgott: férfiak, gyermekek, nők, fiatal asszonykák a kik csak ilyenkor lopóznak ki ide titokban, nappal Marienbadban vannak, öreg asszonyságok. a durczásabb (szegényebb) raçe-ból, a kiknek arczára vagyon írva a rettenetes epitheton caracteristikon: *ecce, anyós* . . . Komor fenséggel vonszolják maguk után a sleppet, s nyilván valamely kellemes családi

meglepést terveznek a „nyomorult“ számára, ki drága leánykájuknak férje, s kimondhatatlanul marha ember. Simon egy kis járkálást indítványozott éjfélig, Lőrincz azonban nem fogadta el. Haza megy, lefekszik, nem izlik többet a korzó.

Korda Simon rábiczentett a fejével: helyes. Az álom áldott; a legelső jók közülvaló, a melylyel Isten igazán megajándékozta izága emberi férgeit ide alatt: az embereket.

— Elkisérlek.

— Köszönöm Simon, aludj nálam.

— Ma lehetetlen. haza kell menem. Ha azonban még télen is itt maradsz, sokszor lehetünk együtt.

— Hová mennék?

— Nem tudom; tálán falura, haza. Kérlek ne nézz ilyen caesári szemmel reám . . . Nyugodj bele abba, hogy a holnapi napot még a delphi-i orákulum pap-nője is csak akkor látta előre, ha akkorát hazudott szent ájulásában a jámbor görögöknek, hogy maga is elvihogta a dolgot. Egyebet mondok! Az erényes szende megakar veled ismerkedni.

Lőrincz vállat vont.

— Fölösleges.

— Nem egészen; a dicsőség útján jó megbecsülni nem csak a szárnyakat, hanem a sammerlit is. A szende igen nagy kegynek örvend. A közönség szereti, a kaszinó tapsolja, satöbbi, ez pedig neked mind igen komoly dolog.

— Nem kell nekem.

— Politikából, nagy úr. . . Opportunitás . . .

— Ilyen kérdésben nincs se opportunitás, se politika. Vagy akceptálják azt, a mit alkottam, önmagáért, vagy nem, s ebben az esetben fölöslegesnek tartok minden protekciót.

— Ez más, ez más... mormogta némi boszankodással, de jókora fokú sajnálkozással is az ifju; ha ilyen biztosan belelátsz a holnap titokzatos páratába, a melybe állítolag csak Istennek adatott eddig belátnia, akkor nekem nem lehet megjegyzésem. Jó sikert kívánok, édes Lőrincz, nem látok olyan jó szemmel, mint te, bizalmat érezni azonban még nem jelent oktalanságot, bizzunk tehát a jóban. Ha esetleg azonban valami előre nem sejthető kellemetlenség találna érezni, ne feledd, hogy bölcs Kannt király volt és mégis Iegyőzte a — tenger.

*

Egy este Rómeó és Julia szerelmének főséges balladáját hallgatta a nemzeti színház közönsége. A terem csupa színes szivárvány és kellemes zsongás. A páholyból ingerlő illat áradt a parter ama szintén fölöttéb vegyes összetételű közönsége felé, melynek minden színházi estén más-más alkotó elemekből verődik össze a természetrajza; általánosabb jellemvonása azonban — különösen ha hidegebb fényű grófi koronák vannak jelen az erkélyen, vagy a páholyokban — rendesen az, hogy a nyilvánosság előtt tüntetően republikánus. A páholyközönség egy része bölcsős arisztokrácia, másrésze stréber arisztokrácia (új genre!), harmadik része plutokraczia, negyedik

része *valami* e három között, s valahogy úgy összerakva a nyulékony lelkiismeret és a könnyű szerrel lerombolható erkölcsök töredékeiből, hogy alkalomszerűleg mindaháromnak szolgálatában állhasson, végszükség esetén még a republikánus parternek is.

Könnyű chautylli csipkék, merészen kivágott princesse-ruhák, meleg asszonyi vállak, csillogó ékszerrek, fiatal leányi arczok tele kíváncsisággal és goldcrémes delnők sóvár kék gyűrűs szemekkel, a tudásnak és a tapasztalatnak bőséges birtokában. Régi ismerőseink a korzókról és a hangversenyekről. A kép többnyire ugyanaz, a mozaik koczkái szintén, csak az elhelyezkedés változik naponként, s a vonások friseségéből kopik el minden huszonnégyórán annyi, a mennyi a rákövetkező huszonnégyórának biztosítja tovább való folytatását a temető kertek csendes tájéka felé.

Hallgatjuk mindnyájan a szerelem legédesebb szavu gerjedezését, de azért ráérünk természetesen arra is, hogy egymást nézzük. Péter Pált vizsgálja félszemmel, Pál viszont a Péter szemeiben ügyeli az emberi szenvedély e lángoló apotheozisának hatását, a mely öröktől fogva való, mint az életnek semmiből kipattanó régi, nagy problémája és a melyet semmiféle olyan hatalom nem ölhet meg, a melynek mérges csirája a földnek erjesztő párázatában bontja ki zöldjét. Egyszerre persze nem megy a dolog, lassanként azonban Péter is Pál is nyugtalan meghökkenéssel veszik észre, hogy jócskán közönyös füllel hallgatják Romeó áradozását, s nem sok hatással van rájuk

Julia megdicsőülése a leányszerelem tündöklő menyországában, a melyről az a sejtelmes hiedelem éltette eddig a jámbor lelkeket, hogy csak az ilyen mindent átfogó szenvedély azaz egyetlen igaz sugár, a mely valóban emberhez méltó.

Előadás után ott hagyjuk a theatrumot és megyünk.

Künn esik az eső.

A vizben uszó aszfalt csillámló játékkal veri vissza a gázlángok fényét. Kocsik jönnek-mennek; udvarias bocsánatkéréssel jó szagu gavallérok taszigálják egymást, s egy-egy szisszenő jaj hangzik a tolongásban, ott valakinek a lábára léptek. Abban a pillanatban, a mint Lőrincz bekanyarodott utczája felé, hozzáért valahogy egy esernyő alatt himbálódzó hölgyhöz, s a következő perczben neki is kijutott a méltatlankodó, bosszus megjegyzés:

— Ügyetlen!

Igaz. Lőrincz nem kért bocsánatot. Szembe nézte a haragos szemü asszonyságot, ki éppen a *mai* előadás után tisztelte meg ezzel a jelzővel, s szórakozottan, lassan, magába veszve haladt tovább.

Ezt gondolta:

„Ügyetlenek vagyunk bizony a fiatalság naiv bizodalmasában, asszonyom, s komédiások is, mert nem tudjuk eltitkolni, hogy Romeó szerelmét többé nem értjük, nem hisszük, és nem érezzük. De nem vagyunk még annyira szabadelvűek sem, hogy természetesenek találjuk azokat a szemtelen gyanúsításokat, a melyek színházban, korzón, társaságban mosolygó ajkáról repülnek szerteszét a levegőbe, s romokba

akarják dönteni bennük a Julia szerelmében való boldog hitet . . .“

Lőrincz ábrándos troubadour . . .

A lelki operettekhez és izgalmakhoz szokott jó társaság legfőlebb résztvevő sajnálkozással veszi tudomásul a Juliában bizó ábrándos troubadour felsülését, s kimondja rögtön, hogy a fiatalság — óh! szegény — olyan megdöbbenően ügyetlen a valóság biztos megítélésében, mint egy gyámoltalan gyermek. Azt hiszi még ma is, hogy az az ujongó lelkesedéssel üdvözölt „égi“ sugár, a melyet teljes érintetlenségében ajánl föl annak kit szeretni vél ugyanolyan lessz ott is, mint nála. Hogy ugyanaz a kedves őszinteség és ugyanaz a mély tisztelet fogan meg Juliája lelkében is, mint az övében, pedig azt mondják, (*azt mondjuk . . .*) hogy a magasan differenciálódott társadalom szellemes világában ma már nem egészen így áll a dolog. Azt mondják, hogy hasznos tanácsok foglalták el a paradicsombeli őszinteség helyét, s nagyon megüti magát az, ki a ravasz számításnak és okos törvetésnek e sima parkettjén el talál csúszni. Nem kell tehát hinni az ideálban, hanem ahoz kell ragaszkodni, a mi megtappintható lévén: reális értéke kétségtelen. Öblös hangon hirdeti a szellem, modern komédiása: hogy a világegyetem roppant forradalma régen és úgy összezeavarta már a tisztaságot a piszokkal, hogy azt emberben kettéválasztani többé nem lehet soha. A rossz és a jó, a becsület és a becsstelenség, a gloria és a rothadás miazmái ugyanegy testben lakoznak békén, s egyik sem ül ki ismertető jel gyanánt a női

arczra, hogy mindenki lássa. Ott csak finom, puha és kerek vonalak olvadnak bájos harmóniába össze, a szemekből csak az öntudatos élet vágyakozó fénye tündöklök elé, s a szavak viszhangra unszoló dallamos zenéjében csak a társat kereső asszony öster-mészete nyilatkozik meg.

A vendéglő tágas ebédlőjében, a hová a parter egy része vacsorázni tódul, egykedvűen, unalmas ábrázattal nézi egymást a publikum és se arra nem reflektál, a mi a színházban ostromolta lelke becsületesebb felét, se arra a mit itten a vendéglő közönségének rettenetesen vegyes soraiban lát. Nem is becsüli egymást senki. Nem érdemes. Se künn, se benn: künn a korzón éppen nem. Ott gombák teremnek ezrével, százezrével a finom porban, megfogdosott szárnyú pillangók vánszorognak fáradt libbenéssel a gombák fölött, a melyek rászállnak az ajakra s bekerülnek a lehelettel a tudó véredényei közé: itt a méreg . . . Régen megfejtett problémák ringatják magukat emberi alakban a járdán, s tartanak pihenőt az öreg Redout előtt levő kioszkban, e főgyülekező helyén a parterek vegyes tehetségű komédiásainak. Mamák és papák, a „minta“ fajból, katonatisztek, előkelő és nem előkelő urak, hölgyek, leányok, proletárok, szítakötők, szarvasbogarak, illatos, karcsú lepkék, színes, formás, hajlékony testtoll, finom, disztuquvált csápokkal, ismerjük őket, Lőrincz, ismerjük őket . . .

— Ah, Rómeó . . . sóhajtja egy fehérbőrű, nyulánk szőke asszony.

— Pinczér! Marhapecsenyét, sok krumplival — ordítja férje.

Ez a parter. A „tenger“, a melyről Korda Simon mondott beszédet, ez a jó kedvű bölcs, ki csörgő sipkát visel fején. Így legkönnyebb kijátszani a kutyák éberségét, s verembe lehet csalni a zsákmány után ódalgó farkasokat . . .

Lőrincznek *ebben* a társaságban jutott eszébe, hogy ha Steinitz Aranka több művészettel komédiázott volna vele, akkor megmaradt volna hite a jóban.

Ügyetlen komédiások azonban olykor a Luliák is. Pedig Lőrinczczel, ki hasonlatos volt a középkorhoz abban, hogy a nagy hangon hirdetett modern asszonypszichológiában nem akart hinni, végtelenül könnyű lett volna a játék, mert hősnőt és nem *kompanistát* keresett fiatalsága első regényéhez. Egy asszonyt, ki emelt homlokkal, kevélyen és diadalmasan hordozza mindazt a fényt és csodálatot, amelylyel elárasztja és ue ismerjen semmit abból a közös felfogásból, a mely a jól nevelt társaság ajakáról le-tiltotta már-már mindenfelé a leány ideál dicséretét.

Erről az ideálról azonban röptében bebizonyult, hogy nem hősnő akar lenni, hanem csak kompanista, aki észreveszi ugyan a feléje nyújtott tömjént, de nem azt látja meg benne, a mit a „tekintetes asszony fia“, hanem azt, amit a művelt társaság keres egymásban és rendszerint meg is talál.

Lőrincz levelet kapott Steinitz Arankától, a melyben arra kéri, hogy holnap látogassa meg. „Körút 30. I. emelet, 10 “ *Beteg* . . .

Elmenjen? Egy asszonyhoz, a ki beteg . . .

Megragadta agyát a sejtelmek nagy légiója, egy egész raj a szerencsétlenség előpóstaiból: maradj, maradj . . . Mások elmehetnek, te nem. Más ember, művelt ember, modern ember semmit sem lát az egészben, csak egy csepp pikantériát. Te pocsolyába esel szegény trobadour, s akkor véged. Vivódni fogsz a rosszal a jóért, s legyőz az asszony. Megindul majd egy veszélyes játék, s kétségbeesve fogod érezni, mint zúzza össze legféltettebb ideáljaidat ez az őrvongós; össze fog dűlni fejed fölött a tiszta ábrándok sugaras háza, s te tudni fogod, mert látod, — ott lesz a szemed előtt, — hogy nemsokára belerohansz abba az ingoványba, a honnan nincsen kifelé lábnyom, mert ebből a mocsárból még soha senki se tért vissza úgy, hogy megőrizhette volna a morális életre való jogát, — de nem fogsz menekülni, nem tiltakozol, nem fogod viszalökni magadtól az asszonyi kísértés édességét, — hanem komédiázol te is, mint a többiek mind, kik nem a teremtés műhelyében, hanem az emberi társadalom komédiás házában alakulnak át öntudatlan jóságukból, öntudatos rosszá. Valamennyit ugyanaz a végzetes erő taszítja előre az erkölcsi halál e boldogtalan útján, mint a mely a sziklacsúcon ülő embert hívogatja lefelé a százöles mélység fenekére, a bizonyos sírba. Ugyanaz a vágy és ugyanaz a fájdalmas ösztön . . .

Elmenjen?

Végre is ügyes komédiásé a siker, az élet öröme és édessége, nem pedig azé, kit megvádol szíve

azért, mert hazudni fog és megakarja bosszulni a multat.

Ha Julia közönséges volt, miért ne fenyíthetné meg? Nem történnék semmi különös dolog; egy haszontalan asszonnyal több, egy jó emberrel kevesebb. Ennyi az egész. Legfőllebb az történik majd, hogy komédiázás közben teljes józanság fog megsemmisíteni minden színes káprázatot, s egy pillanat alatt, a vilám megdöbbenő erejével pattan szemei elé a való. Ez a delejes látás az élet igazi alakjára lesz egyuttal a fiatalság bájos tudatlanságának halálala is. Elvész az ifjuságnak méze; fanyar íz marad nyomában és egy kis önvád. Az erkölcsi reakció első megszokott következménye: a becsületesség jajgató siránkozása a fehér ideálok temetkező helyén, a szívben, s a lelkiismeret szava a haldokló tisztaság védelmében. Ez fog majd megmaradni a jövőre, egyéb semmi. Azon a rózsabokron, a melyen ma még neki nyílnak a virágok, holnap már egyetlenegy virág se lesz az övé. Letörheted majd Lőrincz ennek a rózsabokornak a legvastagabbik ágát és elviheted magaddal a vándorlásra: jó lesz neked ez a megbántott rózsza ág koldusbotnak. Sok ilyen botra támaszkodó koldus jár itt mosolyogva a kioszk parterének nappali világosságában, válassz közülök mintának egyet.

Azután vedd elé a jegyzőkönyvet és ird bele jó vastag betűkkel például ezt:

... Óh Rómeo! Te büszke és nemes lovagja a leányszerelem nagy költészetének, hogy *mi* már nem értünk többé azon a csodás nyelven, a melyen te

szólasz hozzánk! Hazudunk bután és komédiázunk: elhiszik így is. Csalunk és megcsalódunk, a jól konzervált társadalom pedig hangos nevetéssel bünteti meg közülünk azt az ügyetlen barmot, ki elárulja, hogy a modern szerelem számító koczkajátékában vakot vetett, s a játszmát vagy elvesztette, vagy nem ő fejezte be, hanem egy ügyes kibicz, a kit ezért az ügyességért aztán ha lehet a rákospalotai erdőben lövünk főbe Kerget fényes mandarinok. kaczer najádok, urak, hölgyek és bolondok a civilizáció és a példa. Rohannak behúnyt szemmel. Senki sem akarja kinevettetni magát; mosolyoz, ha vérzik a melle, s eltitkolja lényét, ha visszaretten attól az otromba úttól, melyet a páholyok és a paiter közönsége legnagyobb részben igazi virtuóz bukfenczek kíséretében fut meg. Kellemesnek tartják ezt a campagnet. Izgalmas étvágycsináló, divatos, s a mi fő, a rajta folyó játékban végre is csak a férfi önérzete és a nő hirneve megy tönkre, egyéb semmi. Az ilyen „apró értékek” könnyen reparálhatók. Nem hal bele senki. Itt a magasan lobogó zászló: szabadelvűség a családban és a házasságban! Alá kell állni, s horribilis bohócnak látszol Rómeó abban a perczben, Verona elpusztult, régi szalámi csináló város, ki hisz ma már dajkamesében; Juliában, a fehérben, a szépségesben?

Lőrincz nem vette elé a jegyzőkönyvét és nem irt bele semmit.

VIII.

Simi meglátogatta másnap, ennek a csörgősipkás bölcsnek azonban nem mondta meg, hogy hová készül.

Elment egyedül.

Körút 30. I. emelet 10. Húsz percnyi lassú séta után odaérkezett, fölment a lépcsőkön, s megnyomta a villanyos gombot. Kis, fitos szobaleány rebbent ki az ajtón. Lőrincz félrehúzta az ajakát: szép... Van már szobaleány is, látom, emelkedünk, emelkedünk... A templom utczai egyszerű két szobás lakásban csak egy öreg bejáró asszonyig tudtuk vinni, a kinek havonként öt forintot fizettünk. Hajhó! a művészet, a szellem, a kincsek kincse, szerez hamar kényelmes lakást és szerez szobalányt is, csak tudni kell a módját.

— Kit tetszik keresni?

— Kit? kérdezte kíváncsian a szobaleány.

— Menjen és mondja meg urnőjének, hogy „egy ur“ várakozik reá.

Lőrincz előre ment, s a legközelebbi ajtón egy pompásan bútorozott ötszögű terembe lépett. A szobalány elfintorította orrát, s eltűnt a tulsó ajtón. Lőrincz egyedül maradt Körülfutotta gyors szemmel a termet,

de senkit sem látott. Az ablak függönyök leeresztve. a faragott mozaik asztalon egy szám „*Magyar Génusz*“ és a „*Truth*“ legujabb száma (ezt bizonyosan a fekete Herkules olvassa, a báró) s egy gyönyörű selyem diványpárna a szőnyegen, igazi mesterműve a női kéz utolérhetlen finomságának, azután egy legyező, egy eltört teknőcz kagyló fejké, egy gombolyag arany czérna. Valaki volt itt. Talán a beteg.

S Lőrincz mosolygott fanyar gúnynyal erre a jelzőre.

A beteg .. Egy beteg akinek vagy semmi baja sincs, vagy affektál, vagy únja magát és szórakozni akar „egy ur-al, a ki nagy tisztelettel közeledett hozzá régebben anélkül, hogy közelebből ismerte volna. Ebben az illatos, puha fészekben legalább minden arra vall, hogy itt nem beteg senki. A fény és a kaczer csillogás, a bútorok, — jó izlése volt a bárónak, szép bútordarabok vannak a teremben, az bizonyos, a piros függő, török — lámpa, a virágok, a kellemes illat és amott egy leeresztett nehéz kék bársony függöny. Nagy dolog, Jézusom, a művészet, hogy megbecsülik az emberek, hogy megbecsülik...

E pillanatban meglibbent a vastag kék függöny és belépett Steinitz Aranka, az úrnő.

Lőrincz állt, mozdulatlanul és várt. Kicsit meghajtotta a fejét. Az asszony valamivel halaványabb volt, mint régen, de csinos, nyulánk és leányos, mint mindig.

— Foglaljon helyet, uram, — mondotta komoly, szomorú hangon, majdnem ünnepélyesen, s leült egy hatalmas vörös bársony kerevetre, a melyen három

olyan bájos pillangó is jól elért volna még, mint ő. Ott fölszedte lábait s nézte Lőrinczet ki hidegen, szegletesen ült egy karosszékben.

— Rég láttuk egymást, kezdte fürkésző tekintettel az asszony.

— Igen.

— Önnel nem történt semmi különös?

— Nem.

— Megkapta tegnap a levelemet?

— Igen.

— Tudja miért kértem, hogy láttogasson meg?

— Nem.

Az asszony türelmetlen mozdulattal lökte félre az imént helyére tett selyempárnát és karjára könyökölt. Haja lecsúszott válláról, arcza melegebb lett. Lehunyta nagy, nedves szemeit és mosolygott. Csupa finom, hajlékonyság és csupa tetszetős női kellem volt ez az asszony.

— Nem tudja, — lehellte maga elé. Jól van! Hallgasson meg. Egyelőre pedig ígérje meg, hogy arra, a mi kettőnk között történt...

— Nem történt semmi, — vágott közbe Lőrincz, s megmozdult. Mit akar ez?

— Nem, semmi, semmi, — mondotta élénkülve az asszony, — nem is önt értem ezalatt a „kettőnk“ alatt, hanem engem. Ígérje meg tehát, hogy mindent elfelejtett.

— Igen.

— És nem is hozza elé?

— Nem.

— Köszönöm. Nem csalódtam önben.

— Én igen.

— Bennem?

— Nem is a báró urban . . .

— A báró!

S az asszony arcát vörös láng csapta meg hirtelen, tüzes és perzselő, mint a parázs. De csak egy perczig, két perczig . . . három perczig . . . Azután elmúlt megint az egész.

— Ön durva ember uram, — mondotta pár pillanat múlva, — de tudom, hogy van szive, s ez előttem az első. Kérem, hallgasson meg! Nekem barátom nincsen semmi látható bajom, de azért beteg vagyok. Találja ki bajomat és hálás leszek érte. Gyógyítson meg, ha tud, emberbaráti szánalomból, vagy a mint önnek tetszik, mert így, a hogy vagyok, nem élhetek tovább. Minden utálatosnak tetszik, a mire nézek és mindenkit gyűlölök, ki hozzám közelít és émelygős hizelgeseivel megrövidíti életemet. Higyje el, hogy néhány hónap óta nagyon elúntam élni, megundorodtam az emberektől, — asszony vagy férfi, mind egy, egyformák — s ellenállhatatlan vágyat érezek azután a tiszta levegő után, a melyben például ön is él, s a melynek frissességét én már régen-régen nem érzem többé. Istenem, ha megértené ennyiből, a mit mondani akarok . . . lássa, nem tudom megmagyarázni jobban. Találja ki, hogy mi a bajom és gyógyítson meg. Olvassa le arczomról nagy betegségemet és mentsen meg, ha lehet, mert segítség nélkül bizonyosan el fogok veszni. Tán kár is volna még

értem, huszonnégyszéves vagyok . . . Gondolja, hogy kár volna értem?

— Azt gondolom, a mi önnek kellemesebb.

— Bók ez?

— Frázis

— Nem rossz, de beszéljünk komolyan. Fogadja köszönetemet, hogy meghívásomat nem utasította vissza, s most mondja meg egészen őszintén, hogy minek tart ön engem?

Lőrincz vállat vont, nyugodtan, lustán, egykedvűen.

— Nem találja, asszonyom, hogy ez a kérdés egy kissé elkésett?

— Azt hiszi?

— Hamarabb kellett volna . . .

— Meglehet . . . Szeretném azonban, ha úgy venné a dolgot, mintha ma látna először. Próbálja meg, talán sikerül

— Nagyon könnyen.

— Ah! Ez őszintén van mondva. Nem tesz semmit. Kinevezem önt orvosomnak; mindenféle gorombaság elmondására fel van e percztől fogva hatalmazva és én kötelezem magamat, hogy orvosi tanácsait az utolsó betűig híven követni fogom.

Lőrincz azon gondolkozott, hogy itt hagyja-e vajjon ezt az asszonyt, vagy ne? Minden kedve elment ettől a komédiától; nem akar mulatni többet.

A hölgy belelátott a szívébe, — felállt a nagy díványra és nézte.

— Ne szaladjon kérem; ráér később. Az orvos ne hagyja el mindjárt a beteget, hanem konzultáljon

vele egy kicsit a bajról, ráér a meneküléssel akkor is, ha orvosi reputációját kell megmenteni. Előbb hallgassa meg a betegség történetét, el fogom mondani néhány szóban az egészet, azt hiszem érdekelni fogja. Kezddhetem?

— Tessék.

— Nagyon kedves... mormogta elgondolkozva az asszony, — tessék... Ez azt jelenti, hogy hallgatlak, mert beszélsz. Fogadja hálámat ennyiért is; ha valaha nekem való szerepet ír, eljátszom szépen, nagyon szépen... Steinitz Arankának hívják. Születtem valahol; hogy hol az mellékes s háttérben levő alakok úgyszintén szüleim is, a kik közül csak anyámat ismertem Steinitz Zsófiának hívták. Atyámat nem igen emlegettük... Keresztlevelem nem volt, tiz éves koromig otthon voltam és mezítláb jártam az apácákhoz. Tiz éves koromban meghalt az anyám. Ettől fogva egy sárga házban neveltek és sokat vertek, mert gonosz voltam. Aztán kiadtak egy fényes házba, gyermekek mellé, a kikkel játszani kellett. Én tisztítottam különben a cipőiket is. Azután megnőttem és haszontalan, tetszeni vágyó, rossz leány lettem; makacs, durczás, bosszúálló. Azután úgy volt, hogy férjhez mentem egy emberhez, ki negyven évvel volt öregebb, mint én és sokat kinzott. Ez az ember azonban hála Istennek, meghalt, megszabadultam tőle, özvegy lettem. Fölcsaptam színésznőnek. Három évig nyomorogtam a vidéken; sokat játszottam, minden második-harmadik este. Dicsérték, szidtak össze-vissza. Egyszer egy öreg ur látogatott meg nyomoruságos odumban —

hónapos szobában laktam, havi nyolcz forintért — és azt mondotta, hogy igyekezzék feljönni Budapestre. „Asszonyom nő kitünő tehetség, ha megengedi beszélni fogok érdekében, s az eredményről értesíteni fogom“. Megdobbant a szívem! Végre! Feljöhetek a fővárosba, s itt, ha a szerencse kedvez . . . sokra vihetem . . .

Lőrincz mozdulatlanul ült helyén és hallgatva nézte a hölgyet, ki félig lehunyt szemekke', csendesen beszélt, s csak gyengén kipirult arcza árulta el, hogy talán mégis csak a lélek hangja az, a mi a női ajkon szavakba fakad. E dallamos hang vissza hívta szemei elé a multat: a templom utczai egyszerű lakást és naiv tiszteletét egy szegény, elhagyatott teremtés iránt, a ki szükségét szenved. Milyen ostoba volt, milyen borzasztó gyermek! Igazi tudatlan, „nép“ — egy, a sokból — a kit ámítani lehet.

Ezt felelte az asszonynak:

— Meglehet elégedve a szerencsével: sokra vitte.

— Doktor! S a hölgy elnevette magát; aztán egészen a divány szélére csúszott, onnan nézte. Gyöngéden hajló melle bevesen emelkedett a csipke alatt, s lebomlott nyakáról a vékony kendő, a mely alól meztelen bőre villant elé; a vállak hava, egy darab meleg fehérség, a melyből millió szikra árad. Vékony fehér ujjai remegve babráltak a divány párnáján. Kedves doktorom, ön kegyetlen ember. Bocsánat, de éppen úgy viseli magát, mintha sohasem szeretett volna.

— Szerettem?

— Azt hiszem

— Csodálatos, — felelte bámulva Lőrincz, ropant ingert érzett reá, hogy lehetőleg bárgyunak mutatkozzék, — valóban zavarban vagyok . . .

— Emlékezzék vissza

— Lehet, lehet . . . de ne nehezteljen, asszonyom elfelejtettem.

— Tréfál?

— Mondtam, hogy szeretem?

— Nem mondta . . .

— Hát akkor honnan méltóztatott ezt olyan biztosra venni?

— Uram, ez nem szép . . . Lőrincz . . .

— Lőrincz, Lőrinsz . . . Megfoghatatlan! Nem állítom, hogy lángész vagyok, ki ért egy intésből is, de állítom, hogy magamat kívülről-belülről jól ismerem, s észreveszem azt is, ha egy-egy szokatlanabb természetű lelki karambol történik bennem. Azonban nem vettem észre csak annyit, hogy ön szeretetreméltó papagálynak tartott engem, a kinek szakadatlanul panaszkodott.

— A szükség . . .

— Helyesen, asszonyom! Kérem vegye figyelembe, hogy én nem igénylem az ön mentegetőzéseit. De ez, a mit elmondtam, tény. S tény nemkülönben az is, hogy ön maga kérte a báró védelmét, a ki ezt a védelmet nem is tagadta meg öntől. Kieszközölte szerződtetését is. Nagyon egyszerű történet ez, kopot is, hétköznapi is. Egyedül az bosszant, hogy ön okos volt, én nem. Lássa, azt igazán nem érdemel-

tem meg öntől, hogy hazugsággal vezetett félre. Miért nem mondta meg nyíltan, hogy menjek az útból? Azt hiszi, nem mentem volna?

— Ejh!

— Ne haragudjék, már elvégeztem.

— Maradjon!

— Dolgom van.

— Kérni akarom valamire: hallgasson meg.

Lőrincz megfordult és várt. Czudarnak, frivolnak találta ezt a beszélgetést — nem is beszélgetés ez, hanem üres feléselés, — de várt. Steinitz Aranka húsz percz óta egy *model* niveaujára sülyedt. Megérdemli hogy figyelemmel tanulmányozza az ember, elég érgekes reá, de ezzel vége.

— Beszéljen asszonyom.

— Igérje meg, — folytatta mély lélegzettel a hölgy, s szintén fe állt, — hogy beleegyezik abba, a mire kérni fogom.

— Előre?

S valami erősen furcsát gondolt e pillanatban a férfi, de nem mondta ki. Lehet, hogy téved... Halgatta és nézte az asszonyt

— Igérje meg előre.

— Nem tehetem.

— Ha kérem, ha nagyon szépen kérem uram. Lőrincz fejét rázta.

— Nem!

— Eh! Ön igazán gonosz... Azt sem tudja még, hogy mit akarok, — suttogta remegő ajakkal az asszony, s köny szivárgott a pilláira, két fényes köny-

csep, — azt akarom megigértetni önnel, hogy szeretni fog

Lőrincz kimeresztette a szemét.

— Tessék? Azt hiszem, hogy rosszul hallottam.

— Jól hallott. Undorodom ettől az embertől

— A bárótól?

— Attól . . .

Valami nagy-nagy gyönyör repült végig a Lőrincz szívéen. Majdnem megrázkódott örömeiben . . . Előre hajolt a támlányon keresztül, úgy kérdezte:

— Gyűlöli a bárót, Stein bárót?

— Utálom! Kiáltotta hevesen az asszony.

— Miért?

— Megaláz . . .

— Megalázza? Nem értem.

— Nem becsül, gúnyol, szekiroz.

— Igen, igen . . .

— A szégyen éget, ha látom. Mentesen meg tőle Lőrincz, hiszen ön azt mondta egyszer, hogy szívesen segíteni rajtam, ha tudna. Emlékezzék!

— Emlékszem; akkor ön még szegény volt.

— Most vagyok legszegényebb! El vagyok tiporva a porban, megvetetten . . . Nincs egyetlen perc, hogy eszembe ne jusson ez a nyomorult helyzet, a melyben vagyok és ez a rettenetes élet, a melynek szégyenét hurczolom napról-napra. Vergődés és kínszenvedés ez, nem élet . . . Segítsen rajtam, szeressen mentsen meg . . . Jöjjön el ma a páholyba, legyünk együtt, engedje, hogy kipanaszoljam magamat, szerencsétlen vagyok és nincsen senkim . . .

S a karcsú asszony zokogva omlott a divány mellé. Gyönyörű haja vállára csúszott, karjai a feje alatt. Szép volt, plasztikus, tökéletes. Lőrincz egy perczig nézte.

— Ne sirjon Ara, — mondotta leplezetlén örömmel, s szinte ragyogott arcán, minden apró vonás, — tudom én úgyis, hogy ön akkor sir, a mikor akar.

A hölgy felssziszent.

— Megsért . . .

— Nem sértem, — folytatta még elnebb örömmel a férfi; ön igen is megsértett engem akkor, a midőn buta gyerekek tartott. az is voltam, esküszöm önnek, hogy igaza volt! Én nem sértem meg mert önt — asszonyom — nem lehet megsérteni. Téved, ha azt hiszi, hogy én hiszek ebben a közönséges szinpadi komédában, a melynek első, könyekbe fulladt felvonását szives volt nekem már most eljátszani. Nem, nem, nem! Tudom, hogy ön akar valamit velem, vagy általam — egyremegy — de semmiesetre se engem. Meglehet, hogy ez az én örömöm csúnya dolog, de nem bírok uralkodni magamon; roppant gyönyört érzek, hogy megéreztem hangjában a komédiás hangját, arczában a komédiás álarczát, szemében a komédiás művészetét az igazi érzelem briliáns elhazudásiban, a melyben ön, asszonyom, kedves Ara, pár hónap alatt igazán sokra vitte! S ezzel azt hiszem végeztünk is. Ne méltóztassék számítani reám, nem fogok megjelenni az ön páholyában és nem fogom önt *megmenteni* sem. Ejha! Milyen zseniális szó ez, megérdemli, hogy sokáig emlékezetben tartsam.

Nos, kedves tündérünk, szép Steinitz Aranka, most már én kérdezem öntől, hogy minek tart engem?

Az asszony felállt. Azután megfogódzott a szék karjában, s dühtől elfulladt hangon mutatott egész testében reszketve az ajtóra:

— Menjen!

— Óh, nagyon szívesen! Adja át kérem üdvözetemet a báró urnak Örülni fogok, ha mentől hamarabb látom. Isten önnel!

S Lőrincz becsapta maga után az ajtót. Diadalmasan, megelégedve sietett a lépcsőház felé. Adós volt, fizetett. Könnyű lett utána, mint a madár és boldog őszintén először, hónapok óta.

A lépcsőház alján Stein Feliczián báróval találkozott. Lustán, nehezen jött a nagy fekete báró, mint a ki legalább is két mázsát czipel izmos vállán. Mint minden roppant erejű ember, lomha volt ő is, mint egy bölény.

A mint megpillantotta Lőrinczet, nagy szemeket meresztett reá.

— Úgy tetszik, — mondotta kezét nyujtva, ugyanazon a jóindulatu, atyáskodó hangon, mint első találkozásuk alkalmával, — hogy ön kerül engem, monsieur Szt.-Gaáli, miért?

— Csalódik, báró ur, — felelte kellemetlenül érintve Lőrincz. (Az ördög hozta most ide ezt a fekete Herkulest . . .) — Megbocsát azonban . . .

— Ha elfut? — kérdezte hangosan nevetve a báró. Nem engedem barátom, jöjjön velem.

S befűzte karját a Lőrincz karjába

— Jöjjön, látogassuk meg Steinitz asszonyt.

— Onnan jövök

— Vizitelt?

— Igen.

— Nem tesz semmit! Örülök, hogy önt elfoghatam. Sok szépet hallottam róla, — folytatta mély basszusával a báró, s vitte magával Lőrinczet az emeletre, — s most éppen nagyon ínyemre van ön, legalább elfelejtem kicsit a bosszankodásomat. Borzasztó kannibálok ezek a parlamenti emberek! Képzelse, valami affélét pengetnek a clubban, hogy a „Lex Pappea Poppaea“ mintájára be kellene hozni nálunk is a kényszerházasságot. Egyébb se kellene mondhatom! Tessék erről vigjátékot írni.

A báró becsengetett. Lőrincz nem tudta mit tegyen. Ha marad, egy csomó kellemetlenséget szerez magának, ha viszont mindenáron el akar menni, felkölti a báró gyanuját, s ebből megint csak viszás helyzet keletkezik.

Gondolkozásra nem volt idő. Az ajtó megnyílt, beléptek; üsse patvar az egész komédiát, kár volt idejönni...

Steinitz Aranka nem mutatkozott a kis szalónban.

— Várat magára, — mosolygott kedélyesen a báró — s a végén igaza van. Volt kérem egy néger imádottam, azt Kilitinek hívták. Lehet, hogy még most is mellettem volna, ha nem lett volna mindenki iránt olyan áldott szivü, mint egy tékozló apostol, ki két kézzel dobálja szét kincseit a — gorilláknak. Tudja kedvesem, egy igazi ocsmány gorilla volt

vetélytársam, egy buta pofájú, lapos orrú siuli négermajom, brrrr! . . s én ezzel a borzasztó majommal találkoztam szép, fényes fékete Kilitin arczán. Elképzelheti, hogy ez a rendez-vous nem volt valami kellemes gyönyör . . .

Lőrincz nyugtalanul feszengett helyén. Menni szeretett volna innen.

— Türelmetlenség barátom, türelmetlenség — dunyogta magasra emelt szemöldökkel a báró, — vallja meg őszintén, miért türelmetlen?

Lőrincz kimondta egyenesen. Valamivel hidegebb hangon, mint az imént, vegye úgy a báró, a mint tetszik. Hibát követett el azzal, hogy idejött, levonja belőle a konzekvenciákat, ezen a helyen azonban többé nem maradhat.

— Azért, báró úr, mert nem állok barátságos területen.

— Ah! Ez érdekes . . .

— Imént kissé ideges jelenet folyt itt le, azt hiszem, hogy Steinitz asszony még most is e jelenet hatása alatt áll.

— Nagyon érdekes! kiáltotta deiült, szarkasztikus gúnynyal a nagy fekete báró, s előrehajolt székén. Min vesztek össze?

— Csodálatos dolgok . . .

— Szinpadi, vagy egyéb téma?

— Nem szinpadi.

— Parbleu, barátom! Beszéljen, beszéljen, beszéljen . . . Annyira tönkre tették becsületes hangulatomat azok a perfid emberek — quelle canaille! — a

clubban, hogy az efféle apró tréfa valóságos balzsam nekem. Tehát összevesztek a tündérkével? Brávó! Lássa ez kedves. Szeretem, ha az emberek összevesznek. Diskrét dolog? El lehet mondani?

Lőrincz bosszankodva nézte a bárót. Megállj, majd mindjárt nem ülsz te itt ilyen jókedvű arcczal, ha neked ereszttem a szakállas ágyut. S elhatározta, hogy egy csapás-al vet véget a komédiának, akár megsérti a bárót, akár nem.

— Ön felett vesztünk össze, báró ur, — felelte röviden.

— Mon-dieu, én felettem? Fogadják köszönetemet, ez hízelt, ez szép.

— Steinitz asszony...

Lőrincz nem folytathatta tovább. Belépett a szalónba az asszony. Valamivel halaványabb volt, mint más-kor, de daczos, kihívó, elszánt. Stein báró hangos hurrával üdvözölte. Gyönyörűen néz ki, szép tündérke, sokkal elragadóbb így szenvedő fehérségében, mintha kifeslik arcán a rózsa. A fekete toilette pedig határozottan jobban áll a sárga chamois-nál; mindig ezt viselje szép hölgy, ebben legbájosabb, legérdekesebb és legfestőibb.

Az asszony megvonta epésen az ajka szélét, s leült a divány szélére, másfél arasztnyira a bárótól. ki mosolyogva szórta a bókokat, egyiket a másik után, s ráfigyelt közben Lőrincz is.

— Folytassa, uram, folytassa! Bájos Aránk szereti a groteszk helyzeteket, mert hatásosak. Nemde asszonyom, ön szereti a hatásos helyzeteket? Természetesen,

igen. Hallom, hogy nézet eltérés volt önök között az én személyem miatt. Elégítsék ki kíváncsiságomat. Sziveskedjenek belátni, hogy tűkön ülök Talán ön, kedves Ara, segíthetne az írónak?

— Nincs mondani valóm.

S az asszony félre fordította fejét. Lőrinczre rá se nézett. A báró mosolygott, tréfálkozott.

— Sajnálám uraim és hölgyeim — mondotta vígan, — ha miattam komoly konfliktus tört volna ki önök között.

Lőrincz e perczen hirtelen felállt. Odalépett a báróhoz, — megy.

— Ne siessen, — biztatta a báró. Hová siet?

— Színházba megyek.

— Bah! Ez is színház.

— Meglehet...

— Lássá, ez érdekesebb, s ön még adós nekem. Találja természetesnek, hogy érdeklél...

Steinitz Aranka hevesen vágott körbe.

— Kérem, ne tartóztassa St.-Gaáli urat...

— Ön is asszonyom? A helyzet bonyolódik. Miatam vesztek össze, s ön most el akar menni. Maradjon barátom, barátom! Egészséges embernek látszik, mirevaló ez a népies izgatottság?

— Megyek.

— Dehogy megy! Húsz perczet kérek önöktől mindössze, fél nyolczkor el kell utaznom Bécsbe. Hozzanak kedvemért egy kis áldozatot. S a báró jóságosan mosolygott Lőrinczre. Ne tartson kannibálnak, uram, civilizált államban élünk, a hol

nem szabad megdöbbeni semmiféle ugynevezett „váratlan” fordulaton. Engem például nem lep meg többé semmi.

— Az szem, ha gyűlölik? — kérdezte ingerülten az asszony.

— Sokan gyűlölnék.

— Én is!...

— Ah, ez érdekes, ez igazán érdekes. Gyűlöl, szép tündérem, miért? Talán már gondoskodott is róla, hogy levegőbe röpítendő trónomat mentől hamarabb elfoglalhassa az utód? A király haldoklik, nemes frankok, éljen a danfia! Nagyon érdekes... Miért gyűlöl?

— Még kérdezi?

— Ez jelentős válasz lehet, de nem nagyon értem. Sziveskedjék megmagyarázni.

— Uram, ön utálatos...

— Mióta?

— Hagyjon el azonnal!

Az asszony arcát elfutotta a vér. Egy perczig állt könybe lobbant szemmel, reszketve, a harag szenvedélyes forráságban, aztán megragadta a mozaik asztal finom vázáját, s úgy csapta földhöz, hogy darabjai pengve gurultak szét a padlón.

— Hagyjanak el! Kiáltotta elfulladt siró hangon, s még utánna mondott egy szót... Egyet, az utca szavai közül, azután át sietett a mellékterembe, s bezárta maga után az ajtót. Lőrincz tágra nyitott szemekell bámult utánna; az az egyetlen szisszenve kiröpített szó arról a gyönyörű ajakról úgy odacsapott

a mellére, hogy majdnem beleszédült. Ur Isten, *ezt* az asszonyt szerette egyszer.

— Hagyjanak el, hagyjanak el! Szavalta gúnyos páthosszal a nagy fekete báró, s hidegvérrel szivarra gyújtott. Mit szól ehhez a brusque jelenethez uram, drámaköltő? Ezeket az igazi hunczutságokat írják meg önök, ne pedig fikciókat a levegőből: annyi itt az anyag kedvesem, a menyi csak tetszik. Tessék, — folytatta kedélyes mosolylyal, s az ablakhoz lépett, — most ki vagyunk dobva. Gyerünk!

— Báró ur... mormogta Lőrincz, — engedje meg...

— Oppá! Azt hiszi ön, hogy elvagyok érzékenyülve? Nem barátom, nem! Hozzá vagyok én már az ilyesmihez szokva. Tudja miért dühös reám a Szirén? Nem tudja, pedig kitalálhatná. Azért kedvesem, mert nem levén féltékeny, minapi költségvetési vitája után százötven forinttal kevesebb polgári adó szavaztatott meg részére, mint a mennyit követelt. Ha féltékeny természetű vadállat lennék, még remélhetné, hogy ezt a budget tételt is kipumpolhatja tőlem, így azonban nincsen reménye. Ez a nagy gyűlölet oka barátom, — mesélte a báró, s megvetéssel intett. Mi lesz belőlünk szabad kalózokból, ha a kényszerházasságot törvénybe iktatják! Meghalunk, elveszünk, megsemmisülünk.

S a báró egy operett áriája fináléját füttyörészte halkán. Azután bele kapaszkodott a Lőrincz karjába és vitte.

— Menjünk, barátom. Innen kilöktek. Furcsák mégis csak ezek a hölgyek, ha jól meggondolja az ember.

Lőrincz undorodva rezzent össze. Stein báró, a nagy, fekete báró észrevette ezt a mozdulatot. Megállt lenn az utcán, s az ifju szemébe nézett.

— Sokszor voltam együtt az ön atyjával, talpig becsületes gentleman, igazi magyar nemes ur volt halála perczéig; örülök, hogy megismerkedtem egykori tarock partnerem fiával. Kedves barátom, — s a báró kezét nyújtott Lőrincznek, — lehet, hogy még találkozni fogunk, lehet, hogy nem; fogadjon el tőlem egyelőre egy jó tanácsot: ne keveredjék szabadelvű asszonyok társaságába, különben hozzájuk leszen hasonlatos. A férfi olyanná válik, mint a milyenné a nő akarja.

Sajnálom, hogy ezt a gorombaságot harmincz évvel ezelőtt nem mondták nekem . . . Most pedig, adieu! Föl kell mennem a clubba; Isten önnel!

Lőrincz megemelte a kalapját, s befordult sebesen a Muzeum-körutra, a hol legtöbb ember tolongott. Hála Istennek csakhogy egyedül van! Ez az ötnegyed óra, a mi elmúlt fölért tiz esztendővel. Öregebb lett tőle, de kimondhatatlan émély fogant lényének minden érző idegében az iránt a czubtilis karcsu asszony iránt, ki úgy tud gyűlölni, mint egy villogó szemű görbe démon . . .

Százötven forint miatt, százötven forint miatt!

S Lőrincz még sokáig ismételte magában: százötven forint az egész, add meg *Ég*, vagy *Föld*, vagy *Stein* Feliczián báró, vagy *Zatocsil* Venczel, s kien gészteled egy szép kicsi asszony mélységes gyűlöletét ezzel a summácskával, melyért leszakad reád a-

paradicsom és megbocsáttatik néked abban a minútában minden előbbi vezézésed.

— Nyomorult asszony . . . rebegte vonagló ajakkal Lőrincz, — jó, hogy még ideje korán . . . még elég jókor . . .

Hálával gondolt a báróra, erre a cinikus bölcsre, ki nagy nyugalommal jár a morális szemét között, anélkül, hogy reá is ragadna valami ebből a bűnből. Megnyitotta a szemét. Mutatott neki egy szürke képet, szintelent, fázóst, utálatost, egy női halottat a hóban, mely fölött varju károg éhes szemmel, s farkas les a bozót sűrűségéből: itt van a helyzet, *mi* vagyunk a varjak és mi vagyunk Lőrincz a farkasok is.

IX.

Másfél hónap mulva vastag hóréteg fedte a háztetőket. Az utczaseprőknek kemény munkájuk akadt. A lóvonatok négyesével is alig győzték.

Lőrincz prémes felső kabátba húzott fővel, szemébe vont kalappal ment végig a vámház köruton. A kirakatok tábláira szálas, csillagos jégvirágokat himzett a fagy. Az aszfalt olyan sikamlós lett, mint a tükör. Ma nem volt a kávéházban sem. Tegnap megjelent, de annyi ostoba élczet kellett jó képpel zsebre vágnia a mai premier miatt, hogy már a gyomra is émelygett tőle. Az emberek roppant találékonyak, ha tisztelt polgártársuk bőréről van szó. Nem szeretünk *eleven* embert a fejünk fölött. A halott, az más. Az halott. Az lefeküdt szépen, keményen, ónszinü arcczal a ravatalra, nem versenyezhet, nem haraphat, nem kaparhatja el társától a jóízű ételt, annak megadódik tehát az elismerés és attól nem ránczigálódik el a koszoru sem.

De eleven ember?

Versengésre felkészült, erős, izmos legény, ki felgyüri karjain ingét, fütyköst szorongat markában, s nagy fejbe üt, ha lencsés táljához közeledel, hogy

végző rugdalódzásra heveredezve le elébe a földre, megérdemli, hogy elvétessék orra elől a lencse és minden előre való törekvésében hathatósan turbáltassék. Az ilyen embernek tizen-huszan is belekapaszkodnak farktollaiba, s addig ránczigálják a nyavalyást, a míg kitépnek vagy egyet.

Négy óra.

Három óra mulva kezdődik az előadás. Tegnap még izgatott és ideges volt, mint egy hiszterikus asszony. Egymást fojtogató, nyugtalan, villámgyors gondolatokkal volt tele a feje, s szédült. Halántékában vad lüktetéssel repült a sebesen rohanó vér, ujjhegyeiből szikrák pattantak elé, s szikrák perzselték ajakát is, a mely száraz és szikkadt volt, majdnem sajgott. Az első nyilvános szereplés láza... Keresztül kell menni rajta, mint a himlőn. Úgy emlékszik, hogy nem is ebédelt, csak járt-kelt, gondolkozott, nem gondolt semmit, s kimozdította, meg ismét helyére tolta ott-hon a súlyos íróasztalt, egészen beleizzadt. Ma már egészen nyugodt. Egykedvűen, lecsitult idegekkel vet futó pillantást a tarka hirdető oszlopokra, a melyeken a színlapok vannak felragasztva. Ott van az övé is, az: „*Apostol*.”

Hidegvérrel nézi a vastag, fekete betűket. Istenem, hiszen — ha jól felméri az egészet — nincsen ebben igazán semmi . . .

Egy komédia, a melyet eljátszának, mint sok száz mást még ezenkívül Ádám és Éva első komédiája óta. Ugyanazok a variációk, ugyanaz a történet — egyfi unak s egy leánynak a története, — örökös

változatban, ugyanazzal a kétféle véggel: halállal, házassággal. Van ebben sok humor is, mint az életben magában és sok lealázó vonás. Hatalmas talentumok, silány spéczerájósok, urak, parasztok, férfiak, nők, kutyák, madarak, férgek mind egy alakban . . .

S Lőrincz vigaszlalta magát.

Emberek a színészek, a közönség és a szerző. Hús; ideg, vérrendszer, mulandóság és hamu. Nincs ebben igazán semmi.

S eszébe jutott ezenközben egy szomorú történet, a mely évekkel ezelőtt a Rókus kórház halottas kamrájában ért befejezést.

Fiatal leány volt az áldozat. Csupa szellem és szépség. Igazi nagy drámai tehetség; legelső reménysége a művész világnak és a színházi habituéknak, a kik már előzetesen is fenomenális jövőt jósoltak neki.

Egy reggel aztán fuldokolva találták az ágyban. A párnák csupa vér, melléből, abból a gyöngéd, fehér mellből cseppenként szivárgott ki az élet. Bevitték a Rókusba. Arra már nem emlékszik, hogy melyik ferelmes ördög unszolására ment föl, hogy nézze, de fölment és nézte. Ennek hat éve. A leányka már eszméletlenül feküdt. Egy szép hulla . . . Kihült lassanként a teste, szeme nyitva maradt, az ajak ki nyílt. Rút volt, rút volt, nem volt szép, a halál szörnyű! Egy ragyogó világ, a melyik összeomlik a porba. A hiba nélkül való női testbe formált szerelem, a melynek borzasztó semmi a vége. Sokan nézték a szerencsétlent. Egyik-másik félrevonta gúnynyal a szája szélét, s mormogott valamit a foga között: ostoba

liba . . . Valaki sugta : ha több esze lett volna, nem pusztul el. Sok ilyen leánygyereket csal meg a világon egy-egy kamasz ; mire való egy kis bolondságért mindjárt mellbe löni magát, a mikor annyi jószivű kamasz van még a földön, miképpen homok a sivatagon és fűszál a mezőn. Válogathatott volna közöttük ; hanem ő csak *azt* az egyet akarta százezerből.

Minden drámának régi, kopott mustármagja ! Mekkora sületlenség az izgatottság, ha százezer közül egy szál árva komédiásnak sorsáról van szó. Ugyanazzal a dohos, bűzös, mindig erjedő kovásszal „dolgozik“ vén görögök óta minden könnyelmű ember ; milyen nagy Midás király az, ki fejfájást érez, ha orra esik, s repülni akar, ha a „tenger“ esik előtte orra ! Keringenek egymás körül, mint a juhok. Egy leány elől, egy fiu hátul, vagy megfordítva, s meg van a dráma. Ádám és Éva *egymásmellett* lépkedtek ki a paradicsomból . . . Nem csináltak drámát, de magukban viték minden később csirázó drámának termékeny magját, megérdemelték volna tehát, hogy ezért az egy tulajdonságukért hegyes pricsen keresztül vetették volna őket.

S még sok-sok ilyen fanyar bolondságot összegondolt Lőrincz, miközben öt óra lett, s a Dunaparra került, s ott egyszerre megállt.

Fogalma se volt róla, hogy tulajdonképpen miképpen is került csak oda, midőn az imént még — erre biztosan emlékszik — valahol a Lipót-utca közepe táján járkált.

Különös az ember . . .

Nagy Kannt óta tehát senki sem vonhatja ki magát a „tenger“ megmagyarázhatatlan hatalma és hipnotizáló hatása alól. A tenger, a tömeg, a maga nagyságának fönséges arányaival vonz és delejez kényekedve szerint Ő a ruganyos felület, a melyen labda mindenki, a ki vonzókörébe kerül. A labda ellentálló, makacs, büszke és gondolkozó lélek, de tehetetlen, de gyenge, de roppant testi kényszer alatt álló. A „tenger“ parancsol, s a labda izgatottan, önkénytelenül, tehetetlenül ugrál, tánczol és piruettezik, mint a legközönségesebb czirkuszi bohóc. Méltóság, önérzet, férfi erő: füst, füst, füst! Elvész minden, nem marad semmi, csak a megfeszített, a fájásig ingerelt idegrendszer, a vulkán erejével dolgozó agyvelő és a labda, a nyugtalan, tánczó silány emberi labda: a mai dráma szerzője, Lőrincz.

*

Senki sem járt a Dunaparton, elhagyatott, sívár és szürke volt minden. A Gellért sűrű ködbe burkolva, baloldalán az apró, kúpos házakból alig egy-kettő látszott a sűrű, hideg párázatban. Lenn jégdarabokat ringatott hátán a zöld víz, egy-egy sirály rikoltott felrebbenés közben, s a parthoz fagyott halászbárkákon lilaszínű képpel, körmeit fujva topogott egy-két fagyoskodó ember

Lőrincz megtapogatta oldalzsebét. Abban volt az édesanyja levele, a melyet ma reggel kapott Hosszu levelet irt a nagyasszony. Öreges, kerek betűkkel, a maga módja szerint. Lőrincz elővette, aztán megint csak visszadugta a zsebébe: tudta könyv nélkül az

egész levelet; homályos sejtelmek voltak valamiről, egy csendes gyanuról tán, vagy miről, de sejtett valamit a nagyasszony leveléből, a minek egyhamarjában nem tudta okát.

„Édes, kicsi fiam — írta levelében a néni — sok mindent szeretnék neked megüzenni, de nem igen tudom, miképpen fogjak hozzá. Itt van a szobában Anna, tudja, hogy neked irok, látom arcán, hogy mondani szeretne valamit arról, a mit Korda Sim leveléből hallottunk rólad, de csak nem tudja rávenni magát szegény Annácska lelkem, leányom, hogy szóljon. Tudom én pedig jól, hogy mit akarna mondani, de hallgatok még, várok még, igen bizony édes, kicsi fiam, várok még, a míg magától beszélni kezd, mert hát tudod gyereken, az úgy volt világ eleje óta hogy nem jó ám firtatni a leányok baját, ha rejtegetik. Én sem szívelhetém, ha engem firtattak, mert akkor just se szóllék egy szót se, csak azért, mert tudni akarták. Multkor sírt Annácska egy kicsikét, én persze nem kérdeztem okát, mert ez nem jó. Mások meg azt mondták nagy búsan, hogy leginkább szeretné, ha meghalna és mindennek egyszerre vége volna. Jaj fiam! te még nem tudod talán, de én már tudom, mi az, ha egy ilyen szép nagy leány, mint Nusi, egyszer csak minden igaz ok nélkül meg akar halni . . . Innen van az az is, hogy mostanában bizony nem sokszor emlegetünk téged, s a dolgaidat se piszkálgattuk úgy, miképpen annakelőtte tettük vala gyakorta, mivel hogy Korda Simi megírt egymás dolgot, a mit éppenséggel elegendő tudni minékünk,

hogy sokszor és sokat, sokat, sokat gondolkozzunk róla.

Ne hidd, Lőrinczke, hogy anyád soha se foglalkozott mással, csak befőttekkel és gazdasággal. De bizony foglalkoztunk mással is régebben, hanem hát mióta boldogult édes apád lehunyta jó szemeit, azóta nagyon megkellett fogni a dolgot, különben megcsaltak volna innet is túltul is, minden felől. Ezért mondom, hogy Korda Simi levelén sokat gondolkoztunk és én el is határoztam valamit nagy titokban, a miről nem üzenhetek neked előre semmit. Attól is félek, hogy Nusi, a ki ebben a perczben éppen úgy néz az ablakon keresztül a hóval takart kertre és a búsan álló fákra, mintha valami nagy gyász pusztítaná belül áldott szívét, megérezné magától, a mit leirna pennám a papirosra és elrontaná szeleskedésével az én plánumomat. Mert szeles lett ám néhány hét óta Anna, az bizony, nem olyan csendes és nyugodt, mint régen volt, egészen más. Neked sem beszélhetek plánumomról Lőrinczke, azt mondom csak, hogy szeresd barátodat, Korda Simit, a ki talpig becsületés fiu, legjobb embered jó emberink között, ezt megmutatta most is, mivel az ő segedelme nélkül mi bizony nem sejtünk vala még mostan se a dologból semmit “

Lőrincz emlékezett minden sorra.

Forgatta, olvasta, találgatta a hosszú levelet; ez is megfordult a fejében, az is. Egyetlen világos pont volt abban a ködben, a melyet anyja aneyi finomsággal szőtt mondani valói elébe, mintha szándékosan,

a női refinement fényes találékonyságával tette volna, s ez Korda Simi.

— Lőrincz, Lőrincz!

Ki az?

Egy magas bérház első emeletéről, a hol a baloldali sarok két ablaka az övé, kiabál le a rakpartra Simi, a jókedvű, bolondos. hűséges Korda Simi. Egy suszterinas fittyet hányt fel az emeletre: repüljék le urfika, tizenkét méter az egész a partig.

Lőrincz intett, hogy jöjjön le a járdára, s megállt. Korda Simi betette fenn az ablakot, s két percz mulva lenn volt ő is a Duna mellett a ködben.

— Láttalak a lakásodból, szervusz nagy ur!

— Isten hozott! — felelte St.-Gaáli, s még sohasem szorította meg annyi melegséggel a Simi kezét, mint most.

— Mit csinálsz itt?

— Ezt a vén asszonyt nézem.

— A Dunát?

— Már egy óra óta és még mindig nem untam meg. Egyebet kérdezek, Simi . . . Levelet kaptam hazulról.

(Én is, gondolta magában az ifju, de nem mondta ki. Halljam, mi tájod velem, elébb . . .)

— Levelet az édes anyámtól.

— Éppen jókor!

— Nagyon. Csak az a furcsa benne, hogy nem értek mindent.

(Az én leveletem jól megértette a néni, felelt is reá! el is igazítottuk a dolgot, gyere csak az „Arany sas“-ba szép vitéz, majd meglátod te is.)

— Görögül van írva?

— Ne tréfálj, Simi, — rólad is ír az anyám, azért kérdezlek most.

— Rólam?

— Azt írja, hogy jelentést küldöttél haza rólam.

— Je-len-tést — rólad?

— Diplomáciai jegyzéket.

— *Igaz?* — felelte Korda Simi, s felhúzta magasan a szemöldökét; lássuk tovább . . . Megírtam haza, hogy itt Budapesten most nagy hideg van és már báloznak is. Rólad is írtam, errenézve azonban minden fölvilágosítást megtagadok. Ne is tessék kérdezősködni, nem felelendenek! Kérésedet Sír, hallám és megértém, ajkam halottnak ajka lőn azonban, a mely kinyilva bár, nem kotkodácsol.

— Sohse változol meg . . .

— Soha! szavallta Simi, s a másik perczben tréfás szörnyűködéssel kiáltott fel: Jezusom, Sír, kegyes patrónusom! öt óra harmincz percz és te a helyett, hogy kifennéd magadat csinosan, ügyesen, itt mászkálsz királyi Dunánk mellett a hóban. Nézz meg engem; tetszem? Fényes vagyok?

Simi erősen szép volt. Mélyen kivágott kabáttal, mellénynyel, vakító fehér üvegben, szubtilis csepp fekete nyakkendővel pompázott vastag télikabátja alatt, mint egy vőlegény. Kellemes illat szállingózott körülötte, kitett magáért erra az ünnepélyes estére, a mely az „*Apostol*“ szerzőjének diadalát „jelentendi“. Hirtelesen begombolkozott megint, s leereszkedő mozdulattal lengette Lőrincz felé a kezét.

— Elengedem a bókokat, uram, — mehetünk. Csak nem így akarsz parádézni a publikum előtt? St.-Gaáli csendesen mosolygott.

— Azon gondolkozom, hogy én ott egészen felesleges vagyok, s ezért nem megyek ma a színház tájékára se.

— Tessék?

— Elvégzik nálam nélkül is!

— Egyéb se kellene a hátadnak, csak ez! Megbántani a publikumot. . . . (Azért fáradtam én két hét óta ebben a dologban, hogy most az utolsó pillanatban kudarcot valljak? Hohó, Lőrincz ez nem megyen így!)

— Tudod, barátom, — mondotta hangosan, s kicsit idegesen pödörgette a bajuszát, gondolj, a mit akarsz, csak efféle balek-stószot ne! Ha a közönség ki akar tüntetni valakit, azt megtapsolja, — tiszteletlenségés gorombaság volna tehát, ha a kitüntetést sértő formában utasítaná vissza az ünnepelt, mint a hogy például te tervezed. Bocsanatot kérke, de neked ott *kell* lenned! Kiváncoktál a „tenger“ elé, itt van előtted, ne retirálj! S aztán mit mondanának? Tudják, hogy nem vagy beteg, s a mi fő, most már elkésett a dolog. A rendező, abban a hiszemben, hogy ott leszel a színpadon, nem öltözött fel, s így a hívásra okvetlen te kell, hogy megjelenj a lámpák előtt. Ennek meg kell lenni.

— Én . . . mormogta szórakozottan Lőrincz.

— Nem is én! Az igaz, hogy én nem is veszi-
teném el ilyen hamar a bátorságomat, mint te.

Ez a szó vágott. Lőrincz gyors léptekkel indult lakása felé.

— Azt hiszed, hogy félek.

— Azt hát!

— Meg fogod látni...

— Helyes, meg fogjuk látni! felelte ismét felvidulva az ifju (szinte fuccsba ment a plámem!). A kis szende „Didi“ lányodnak bájos személyesítője el van ragadtatva az által a díszes virágcsokor által, a melyet tegnap küldtek neki. Azt izeni, hogy legközelebből össze csékol. Tetszel neki nagyon.

— Szép, — dunyogta Lőrincz, s négyesével tette a lépcsőket föl az emeletre.

Öt percz alatt az egész ruhatár szerte szét volt dobálva a butorokon, zongorán íróasztalon. Volt egy szép nagy fekete rigója Lőrincznek, az e pillanatban irgalmatlanul hegyesen, dühösen füttyölni kezdett. Simi hangosan elnevette magát.

— Szép kilátások, *ez* már kifüttyölt.

— Enni akar.

— Mindenki enni akar. Tudod ez nem nagyon kellemes théma most, — olyan, mintha a vőlegénynek közvetlenül az esküvő előtt mondják meg, hogy piruló menyasszonya után éppen az imént visította egy tömzsi képű fiucska: „mama“! — de nekünk nem veszedelmes. Azt akartam különben mondani, hogy a *tenger* is enni akar: fel akarja falni a szerzőt.

— Itt vagyok.

— Jó jó, csak gyorsan! — s tovább fecsegett Simi az asztal tetejéről, a hová felült. Jelentem nagy ur,

hogy hősnőd „némán borong“. Találkoztam vele a hatvani utczában. Valami plajbász vékonyságu hadnagyocska billegetődzött mellette, hahaha! . . . roppant jól néztek ki. Egy vasból formált kolosszus asszony és egy lajdinánt, egy fűzött dereku, darázs lajdinánt, ur Isten, mi lesz ebből? Meghal ez a szerencsétlen plajbász, ha rá ordít egyszer az asszony. Lőrincz fél hét . . .

— Készen vagyok.

— Siess! Elkészünk. . . .

— Kocsiba ülünk, s ott leszünk idejében.

Simi még hangosabban nevetett erre a szóra, mint a rigó füttyre az imént.

— Majd a *premier után*, kedves Lőrincz, — felelte hirtelen, s erre Lőrincz is nevetni kezdett; először ilyen vidáman két hét óta.

— Jól esik, Simi, hogy itt vagy.

— Vigyázz, mert én könnyen kifutok alólad, s akkor ledűlsz. Tudok különben egy sokkal jobb támaszt. . .

— Mit?

— Nem mit, hanem kit . . . Egy leányt, a kit nőül veszel. Ne szóllj, uram! Látlak japán hálóköntösben és német csimbókos Morgen-Mützével kedves hőszöm! Látok egy szép hölgyet oldalad mellett és egy, kettő, három, négy gyereket a pillangós szőnyegeken . . . öt, hat gyereket a pillangós szőnyegeken . . . Feleséged az ingeidet vizsgálja, s utasításokat ad a szakácsnénak, hogy miképpen készítse szép sárgára a birsalma sajtot, te meg az ispánod számadásait nézed, ki azóta már Tercsikéjét is elhozta asszonyul az er-

désházba, s roppantul örülsz, hogy az őszi buza métermázsáját tizenkét krajczárral drágábban adhatted el kajla orru Spitzer Lipótnak az idén, mint a tavaly.

S loppal Lőrinczre nézett, hallgatja-e, nem-e? (De megörülne a jó néni, ha hallaná, miképpen eregetem cseppenként malmára a vizet, gondolta titokban.)

Lőrincz jó formán semmit sem hallott az egézből. Gyorsan felöltözött, lement Simivel az utcára, s tiz percz múlva már a nemzeti színház előtt rótták az aszfaltra fagyott sikos havat. Ott aztán a lóvonatok jeladó túlkölése, a zaj, a kirakatok villamos, nappali fénye, s a színház palotája elé robogó nagyuri fogatok tompa dübörgése nagyfoku izgatottsággal töltöték el. A „tenger“ mozdul... Élesre kifent, széles hóhérpallos lendül a levegőben. Az ő feje kerül-e alája, vagy a másé? Ez a pallos már lecsapta egy pár fölfelé kapaszkodó büszke troubadournak a fejét, de meghagyta egy pár talentum nélkül való bégető juhnak a fejét is. Kitanulhatatlan rugók mozgatják. Meglehet, hogy a szép sípu troubadour nyakát a véletlen, a juh nyakát egy másik juh keríti letőből a fekete kosárba és az ujságokba.

Korda Simi megállt. Száz meg száz ember tolong a kapuk előtt. Sokan nem kapnak jegyet. Ezek szidják a szerzőt és a hordárokat, kik előre megveszik ilyenkor a jó helyeket, s háromszoros pénzen kínálják. Élni kell a rabszolgának is

Megyek az erkélyre, édes Lőrincz. Hidegvér, hidegvér! Napoleon Moszkva után volt a legnyugodtabb,

pedig százötvenezer hulla hevert kitátott szájjal a nyomdokában, s szidták, átkozták a nagy császárt, mint egy disznót . . .

Ezzel megszorította erősen, biztatólag a Lőrincz kezét és eltűnt.

Lőrincz gépiesen ment. Előbb a színház udvarára, onnan a színpadra, s e pillanattól kezdve csupa átlátszó, légies alakokat látott. A rendező mosolyogva köszöntötte, a hős kezét szorított vele egy „Lear király III. felv.” kulissza mögött, a kis szende naiva pedig zseniális ártatlansággal czirógatta meg vállát, s czukros fiatal embernek nevezte szemtől-szembe. Nem is engedte oda a többieknek. Megfogta kezét, félrevonta a „Lear király III. felv.” kulisszák mellé és a természetességnek akkora Istentől kapott bőségevel, a mennyi tizenkét fehér harisnyás bakfisnak is untig elég lett volna, ezt kérdezte tőle:

— Miért nem jött hozzám?

— Önhöz, kisasszony . . .

— Nos? Olyan csunya vagyok én, hogy ne imádhasson az Olympus, ha én is ugy akarom?

— Óh, kérem . . .

— Óh kérem, semmi kérem! Lássá, — folytatta bizalmasa suttogva, s berizsporozta gömbölyü, fehér karjával a „szerző” fekete frackját, — azt hittem, hogy ön komolyan imádja Arankát, pedig nem ugyan, hallottam . . .

Lőrincz meglepetve nézett a szép szendére. Hát már ezek is? Te is? . . . Hogy terjed itt minden haszontalanság, mint a láng a szélben. . . .

— Hizelgő reám nézve, kisasszony, hogy foglalkozni kegyeskednek ezzel a semmiséggel.

A szende jóízűen nevetett, s összezsápta bájos csodálkozással a kezét.

— Uram, uram! Nem veszi észre, hogy úgy beszél, mint egy kereskedő . .

— Igaza van, — mormogta Lőrincz. Azután elhuzódott egy kicsit. Nem jó ilyen közel. Stein Felicián báró, a nagy fekete báró megmondotta, hogy a szabad elvű hölgyeket kerülni kell, s az, a mi eddig történt olyan kicsinyes, szürke és semmire való történet volt . . . Inkább föbe lőné magát, semhogy még egyszer ismétlje. Semmi sem történt eddig, semmi semmi! Az egész homályos, szintelen, buta párázatból csak édes anyjának nemes alakja tűndöklök ki méltóságos fényben. A jó nagyasszonyé, édes anyjáé, a ki végtelenül szereti fiát. Ezt a fiát, aki most egyenesen odanéz a szép szende ragyogó, meleg szemeibe, és hagyja, hogy simogassák.

— Mit gondol rólam, uram? Kérdezte e perczen a leány.

Lőrincz ajaka megrándult. *Ez is* ugyanazt kérdi tőle, a mit a másik.

— Nem tudom, kisasszony, — felelte erőt véve magán. Nyugalom, nyugalom . . .

— Megmondjam?

— Kérem . . .

— Milyen gyerek . . . suttogta csodálkozva, dévaj, iugerkedő mosolylyal a leány. Azután egészen közel hajolt a „szerző“ füléhez és ezt súgta neki, heves,

követelő hangon: előadás után várjon reám az udvaron, mondok valamit. . . .

Lőrincz intett, hogy érti.

Forró levegő lengett a szinpadon, illatos, nehéz. Érezte, hogy szédül. Olyan szívesen elkiáltotta volna ebben a perczen, hogy dobjátok ki az „*Apostol*”-t szerzőjével együtt, nem ide valók, nem ide valók . . .

Pontban hét órakor berregni kezdett valamennyi ponton a villanyos jelző. A vasfüggöny lassan emelkedett. Nevetésnek, hangos beszélgetésnek vége. A rendező körülnézett gyors tekintettel megegyeszer a csatamezőn, azután halkán tapsolt.

— Helyre uraim, kezdjük!

Lőrinczet visszahúzta egy kéz a szinfalak közé, a függöny fölrepült, s a következő pillanatban a szép szende fürgén, mint a gyík perdült ki a szinpadra a közönség elé . . .

A parter, a „tenger” hullámozott, morajlott, zsongott még egy kis ideig, azután hirtelen elcsendesült. Mindenki figyelt és várt. Lássuk! Ennek a fekete embertömegnek roppant étvágya van és mindig éhes.

*

. . . Háromnegyed tíz órakor veséig ható, éles fütty fejezte be a tragédiát.

A darab megbukott.

A „tenger” nevetve, vidám élcelődéssel, kegyetlen jókedvvel és jóllakva, mint egy nagy gyomrú pók tódult kifelé a gázlángok hőségében úszó teremből. Kitűnő mulatság volt, semmiféle báli vigalom nem hasonlítható hozzá. Lenyakaztak egy rossz darabot.

Hús esztendő óta nem esett ilyen fatális bukás; nevettek egész este. Falrengető bömbölései után künn a színpalak között maga az „*apostol*” is.

Valaki emelt fővel haladott végig kigombolt prémes felöltőben a színház udvarán.

Lőrincz . . .

Megfagyva, merev arczczal, a felindulás legcsekélyeb jele nélkül hagyta el ezt a fényes házat, mely temetője lett a nevének és ért ki az utczára, a hol még zajlott az oszladozó tenger. Valamivel fehérebb volt, mint máskor, szeme ragyogóbb, a keze hidegebb, de nyugodt és láz nélkül való a szíve, mintha vas-kéreggel vette volna körül ez a csúfos bukás, hogy megerősítse a parter komédiásnak gúnyja, káröröme és lelkes vonítása ellen: lenyakasztunk számár apostol, lenyakasztunk! Olyan nagy ismét, hála Istennek, mint mi . . . S nem talált semmit különösnek ebben a a megfagyott állapotban. Nem bántotta a feléje repülő bátorító mosoly, egy-egy résztvevő pillantás jobbról, ártatlan, rokonszenves megjegyzés balról. Azon sem ütközött meg, hogy künn az utcán egyszerre édes anyja szavát hallja.

— Lőrinczke, édes fiam . . .

S a nagyasszony karjaiba kapaszkodott.

— Itten vagyunk a vendéglőben, — folytatta jó-ságos, szelid hangon és Simonra nézett, ki Annának beszélt valamit csendes hangon, s az erkély jegyek maradványát tépegette.

— Hogy jöttetek el ilyen hidegben, édes anyám?

— Nusi akarta, fiacskám. Tudod, még nem láttuk

Pestet, *azért jöttünk*, hogy körülnézzünk itten egy kicsit, s ruhákat vegyünk a boltban. Bizony azért.

— Azért . . . mormogta ellágyult ajakkal Lőrincz, s valami fel akart szakadni a szivéből; egy kiáltás tán a gyászbólés egy az örömből: jóságos, drága édes anyám!

Fenn a szállodában levetette fejről meleg téli kendőjét a nagyasszony, s megsimogatta fiát.

— Bizony csak azért jövének mi ide, Lőrinczke, nem is egyébért, úgy-e Nusi? Istenem, mily magas palotás házak vannak itt ebben a nagyvárosban . . . Hanem tudod mit, Lőrinczke fiam, — mondotta halkabb hangon, de sok haraggal, sok keserőséggel a nagyasszony, s jó szemeihez nyúlt, a melyekben megjelent egy könyecsepp, — nem csinálnék én ezeknek a városi embereknek többé semmit, mert *nem tudják ezek, édes fiam, hogy mi a jó . . .*

Lőrincz lehajolt és megcsókolta mély tisztelettel az anyja kezét. Te áldott, te szent! Azután oda fordult a leányhoz és azt mondta neki;

— Megbuktam, Anna; akarja; hogy együtt menjünk haza? Egy bukott apostol kéri, a ki ezután szántani fog.

— Menjünk együtt . . . Felelte kipirult arcza a leány Istenem, néni! Lőrincz eljön . . .

— Alispán leszél édes kicsi fiam, alispán leszél!

Korda Simi ragyogó arczczal dörzsölgette a kezét, s megölelte Lőrinczet szeretettel.

— Mit modtam, nagy ur? Három és fél órával ezelőtt Morgen-Mutrét emlegettem . . .

— Úgy lesz az Simi.

— Legyen is barátom, legyen is! Rossz tragédiát írtál, megbuktál, punktum. Arra való az okos ember, hogy talpra álljon.

A nagyasszony megcsókolta előbb a leányt, azután Lőrinczet és czirógatta a homlokát, a haját. — Ne búsulj Lőrinczke, ne búsulj, itt vagyunk melletted én meg az Anna, az anyád, a feleséged . . .

Az eljegyzési kártyákat azonban majd csak Esztergomban rendeljük meg, édes fiam. Nem érdemli meg ez a fertelmes város, hogy itt rendeljük . . . Úgy-e, Anna?

A magyar szépirodalom istápolására, s lehetővé tételére annak, hogy kiváló írók művei — a szépirodalom iránt mutatkozó közöny mellett — általában megjelenhessenek, indult meg két év előtt a *Szépirodalmi könyvtár* című vállalat, mely havonként egy vaskos kötetben mutatja be egy-egy kiváló költőnknek, íróknak legujabb művét; úgy hogy a *Szépirodalmi könyvtár* csaknem az egyetlen fórum, melyben íróink újabb alkotásait megtalálja az olvasóközönség. Az eddig megjelent 24 kötet, melyeknek címeit alant felsoroljuk, már is kis könyvtár számba megy és a legelső, legkedveltebb íróink műveit foglalja magában.

A főuri társaságból alakult *Műbarátok köre*, mely mélyen érzi jelenlegi irodalmi viszonyaink tarthatatlanságát, méltányolva a *Szépirodalmi könyvtár* című vállalat törekvéseit, készséggel elvállalta a védnökiségét ez irodalmi vállalatnak s kebléből külön irodalmi bizottságot küldött ki, hogy a *Szépirodalmi könyvtár* ügyeivel foglalkozzék.

A közönségen múlik tehát, hogy a *Szépirodalmi könyvtár* alapítóinak terve továbbra is megvalósuljon. Nem áldozatról van itt szó, hanem arról, hogy *tíz forint évi tagsági díjért legkevesebb tizenkét kötet eredeti magyar művet* megszerezzen, melyek, ha a könyvárusi úton hozatnék forgalomba, legalább is 25—30 frtba kerülnének.

A tagok évenként oly csinos könyvtár birtokába

jutnak, mely díszre minden úri háznak s ékessége a családi olvasó asztalnak. Az alatt felsorolt névsor mutatja, hogy a *Szépirodalmi könyvtárban* sorra megszólaltak régibb és újabb írónik legtehetségesebbjei.

A *Szépirodalmi könyvtár* tagdíja évenként 10 frt, félévenként 5 frt.

A tagdíjak a *Szépirodalmi könyvtár kiadóhivatalához*: Rózsa-utca 46. sz. küldendők.

Az új évfolyam 1892. július 1-én vette kezdetét
Tóth Béla gyönyörű tárczakötetével.

A Szépirodalmi könyvtárban a következő kötetek jelentek meg és megrendelhetők kiadóhivatalunkban:

I-ső évfolyam.

1. **Vadnay Károly**: Hosszú estékre.
2. **Váradai Antal**: Költemények.
3. **Beniczky-Bajza Lenke**: Egy házasság titka.
4. **Szana Tamás**: A magyar művészet századunkban.
5. **Varsányi Gyula**: Uri.
6. Irodalmi évkönyv 22 írótól.
7. **Tábori Róbert**: Az élet folytatásokban.
8. **Kunoss Ignác**: Anatoliai képek.
9. **Sipulusz** tárczái.
10. **Abonyi Árpád**: Fülöp házassága.
11. **Bartók Lajos**: Régi lant.
12. **Barsony István**: Dobogó szívek.

II-ik évfolyam.

1. **Dóczi Lajos**: Vera grófnő.
2. **Endrődi Sándor**: Költemények.
3. **Szalóczy Bertalan**: Elbeszélések.
4. **Reiner Bertalan**: Magyar kulturképek.
5. **Rákosi Viktor (Sipulusz)**: Falusi Hamlet.
6. **Szabó Endre**: Orosz költők.
7. **Tárczák** (Beniczkyétől, Dóczytól, Szalóczytól. Wohl Jankától.)
8. **Szana Tamás**: Örök emlékek.
9. **Hevesi József**: Nászúton.
10. és 11. **Váradai Antal**: Festett világ.
12. **Tolnay Lajos**: Elbeszélések.

T. cz.

Folyó évi január hó 1-én »**Magyar Gêniousz**« címmel társadalmi, irodalmi és művészeti hetilapot indítottunk meg, mely rövid félévi fennállása után, máris a legkedveltebb, legelterjedtebb képes hetilap Magyarországon.

Mint a mellékelt mutatványból látni méltóztatik, a *Magyar Gêniousz* úgy külső kiállításánál, mint belső tartalmánál fogva méltán foglal helyet legelső szép-irodalmi lapjaink között, sőt sok tekintetben kiálja a versenyt a külföldi legelőkelőbb illusztrált lapokkal is.

Munkatársaink közé tartoznak legelső íróink és művészeink, kik velünk együtt buzgólkodnak, hogy a magyar olvasóközönségnek egy, a legmagasabb niveaun álló lapot nyújthassunk.

Különösen kiemelhetjük munkatársaink közül irodalmunk egyik büszkeségét, **Dóczy Lajost**, a ki *kizárólag a Magyar Gêniousznak* írja gyönyörű tárcza-cikkeit, mint e lapnak állandó rendes munkatársa. A Magyar Gêniousz olvasóinak az a szerencse jutott osztályrészül, hogy e kitünő írónktól minden héten olvashat egy-egy sze lemtől szikrázó cikket, mely mindig valamely aktuális közérdekű tárggyal foglalkozik.

Mert a *Magyar Cêniousz* nagy súlyt fektet a *napi-renden lévő aktuális eseményekre*, melyeket a leghivatottabb tollak ismertetnek, s melyeket a legkiválóbb művészek mutatnak rajzokban.

Egyik specialitását a *Magyar Geniusznak* képezik

a színes illusztrációk és mellékletek, melyekkel még a külföldi hasonnemű vállalatokat is túlszárnyalta.

Ezeken kívül közlünk minden számunkban regényt első íróinktól, (a most folyó félévben *Beniczkyné-Bajza Lenkétől*); elbeszéléseket, költeményeket, ismeretterjesztő cikkeket, irodalmi és művészi tárgyú közleményeket, a heti események bírálatát satyrikus tollal, közleményeket a hadsereg köréből stb. stb. Különösen nagy kedveltségnek örvendenek *Arczkép-tanulmányaink*, melyekben előfizetőinknek hozzánk beküldött arczképeit mutatjuk be hű reprodukcióban s az arczképből előkelő írók magyarázzák meg az illetőnek jellemét, gondolkodásmódját. Mint képzelhető, e rovatunk iránt rendkívül nagy érdeklődés mutatkozik.

Időnként, minden kiválóbb alkalommal rendkívüli fénynyel és gazdagsággal kiállított dísz-számokat bocsátunk közre. Így az árva-megyei inségesek javára szerkesztett „*Kenyér*” című emléklapunk, melybe társadalmunk, irodalmunk és művészetünk kitünőségei irtak és rajzoltak, s mely jelentékeny összeggel járult az inség enyhítéséhez. Husvétii számunk éz a koronázás jubileumára kiadott emléklapjaink szintén országszerte keltettek feltűnést.

Mindezek mellett a *Magyar Génusz* a legolcsóbb hetilapok egyike, s a közönség, mely méltán érdeklődik az illusztrációk iránt, melyek az eseményeket képekben mutatják be, könnyű szerrel juthat e fényes kiállításu laphoz.

A *Magyar Génusz* előfizetési ára egész évre 10 *frt*, félévre 5 *frt*, negyedévre 2 *frt* 50 *kr*. Ujjonnan belépő előfizetőink a „*Kenyér*” című emléklapot *ingyen* kapják.

A Magyar Génusz szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, VII., Kerepesi-ut 14.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár